

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.17.1.2024

Pan
Rafał Rostecki
Dyrektor
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w
Krakowie
ul. Mogilska 25
31-542 Kraków

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.55.2025 Komisji Rozstrzygającej
z dnia 9 czerwca 2025 r.

P/24/043 Tworzenie i zarządzanie obszarami Natura 2000 w Polsce

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Krakowie
ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków
T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44
lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, ul. Mogilska 25, 31-542 Kraków ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Rafał Rostecki, dyrektor RDOŚ od 1 września 2012 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Tworzenie obszarów Natura 2000.2. Zarządzanie obszarami Natura 2000.3. Finansowanie obszarów Natura 2000.4. Nadzorowanie obszarów Natura 2000.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2024 r. z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Delegatura NIK w Krakowie
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Barbara Guga, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/98/2024 z 23 lipca 2024 r.2. Wioletta Zając, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/103/2024 z 26 sierpnia 2024 r. <p>(akta kontroli str. 1-4)</p>

¹ Dalej: RDOŚ.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) do zadań Dyrektora RDOŚ należało sprawowanie nadzoru nad całością lub częścią 94 z 98 obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie województwa małopolskiego. W tym okresie ustanowił plany zadań ochronnych⁴ dla 24 obszarów, które spełniały wymogi art. 28 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁵ oraz art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej. Przekazywane przez RDOŚ dane, które trafiały do Komisji Europejskiej⁶, były zgodne z danymi zamieszczanymi w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody⁷.

Zastrzeżenia NIK budzi niesporządzenie (według stanu na 30 czerwca 2024 r.) trzech PZO dla obszarów Natura 2000 na obszarze właściwości RDOŚ. Ponadto w latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) Dyrektor RDOŚ ustanowił cele i środki dla 31 siedliskowych obszarów Natura 2000 z naruszeniem terminów wynikających z art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej oraz dla trzech ptasich obszarów Natura 2000 po dacie ich klasyfikacji, naruszając tym samym art. 3 dyrektywy ptasiej oraz 6 ust. 2 w związku z art. 7 dyrektywy siedliskowej. W konsekwencji Dyrektor RDOŚ sprawował nadzór nad obszarami Natura 2000 na podstawie ustanowionych PZO. W trzech przypadkach, dla których nie opracowano PZO, realizował nadzór na podstawie innych dokumentów, w tym m.in. ekspertyz wykonanych na potrzeby ochrony siedlisk i przedmiotów ochrony. NIK zwraca uwagę, że wobec braku dokumentów planistycznych dla tych trzech obszarów, nadzór nad nimi mógł nie być w pełni skuteczny.

Wprawdzie w latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) RDOŚ podejmował działania na rzecz realizacji przez Polskę zobowiązań wynikających z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa⁸ oraz dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory⁹, ale większość realizowanych zadań wynikała z konieczności usunięcia naruszeń wskazanych w naruszeniu nr 2019/2137 Komisji Europejskiej. Działania mające na celu utworzenie obszaru Natura 2000 i aktualizację pozostałych obszarów wskazanych w naruszeniu KE zostały przeprowadzone zgodnie z przyjętymi w RDOŚ zasadami obiegu dokumentów. Wprawdzie RDOŚ nie posiadał odrębnych procedur tworzenia, aktualizacji i likwidacji tych obszarów, jednak zbadane cztery przypadki potwierdziły stosowanie jednolitych zasad przy realizacji zadań zmierzających do utworzenia lub aktualizacji obszarów. Wynikały one m.in. z elektronicznego obiegu dokumentów wdrożonego w RDOŚ w 2019 r. W kontrolowanym okresie Dyrektor RDOŚ pozyskiwał środki na zarządzanie obszarami Natura 2000 w wysokości o jaką wnioskował i prawidłowo je wydatkował. Dyrektor RDOŚ wnioskował o środki z budżetu państwa, w tym z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie¹⁰ oraz z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W wystąpieniu sformułowano ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: PZO.

⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm., dalej: *uop*.

⁶ Dalej: KE.

⁷ Dalej: CRFOP. System CRFOP jest rejestrem referencyjnym o obszarach i obiektach chronionych dla organów administracji rządowej i samorządowej, inwestorów oraz wszystkich zainteresowanych.

⁸ Dalej: dyrektywa ptasia.

⁹ Dalej: dyrektywa siedliskowa.

¹⁰ Dalej: WFOŚiGW.

Wodnej¹¹, a także z funduszy europejskich. W każdym przypadku RDOŚ otrzymywał dofinansowanie w wysokości zgodnej z wnioskowanym. Niemniej jednak nie pozwoliło to na terminową realizację zadań, co należy wiązać z ogólnym poziomem finansowania zadań, powiązaniem z sytuacją kadrową.

Wszystkie projekty zostały przez RDOŚ rozliczone prawidłowo. RDOŚ planował i pozyskiwał środki na opracowanie projektów PZO w wysokości pozwalającej na ich pełne wykonanie. Ponadto RDOŚ realizował zadania ochronne wpisane do PZO w pełnym zakresie na podstawie zawartych z wykonawcami umów i zapewnił finansowanie tych zadań zgodnie z art. 39 uop.

W jednym z dziewięciu zbadanych siedlisk RDOŚ nie prowadził monitoringu tego siedliska i dotyczyło to przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000 w Szczawnicy – 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk i było to postępowanie działanie nierzetelne. Ponadto, pomimo zawartego porozumienia pomiędzy GDOŚ i ARMiR Dyrektor RDOŚ nie podejmował w kontrolowanym okresie skutecznych działań w celu pozyskania informacji o przekształceniach TUZ¹².

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) Dyrektor RDOŚ zgodnie z art. 32 ust. 3 uop koordynował funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na terenie Małopolski wykorzystując do tego celu SZOP.

OBSZAR

1. Tworzenie obszarów Natura 2000

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2019-2024 głównym zadaniem – zleconym RDOŚ w 2019 r. – była realizacja działań wynikających z naruszenia nr 2019/2137 oraz zadania związane z kompensacją przyrodniczą jako przesłanką zgody na realizację działań, zgodnie z art. 34 uop.

Na podstawie pisma GDOŚ znak DZP-WO.631.1.2019.SG z 2 sierpnia 2019 r., zalecającego ustosunkowanie się do zarzutów formalnych KE dotyczących uchybienia zobowiązaniom dyrektywy siedliskowej, RDOŚ podjął działania w celu sporządzenia wniosku o wyznaczenie obszaru Natura 2000 dla ochrony siedliska przyrodniczego Jaskini Oblica¹³ i zimującego w niej gatunku nietoperza, nocka orzęsionego (*Myotis emarginatus*). Do 2019 r. mimo zgromadzonych danych na podstawie art. 114 uop nt. siedlisk nocka orzęsionego, RDOŚ nie przekazywał danych na ten temat do GDOŚ w celu oceny zasadności utworzenia obszaru Natura 2000 obejmującego jaskinię Oblica, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Wniosek w sprawie utworzenia obszaru Jaskinia Oblica, skierowany został 10 czerwca 2020 r. i wskazano w nim m.in., że przedmiotem ochrony powinna być populacja nietoperza, nocka orzęsionego (*Myotis emarginatus*). Wraz z wnioskiem przekazano niezbędną dokumentację, m.in. mapy, projekt SDF, inne materiały źródłowe. Propozycję tę, po akceptacji przez Radę Ministrów¹⁴, przekazano do KE. Przedmiotowy obszar został zatwierdzony przez KE decyzją wykonawczą Komisji (UE) 2022/223 z dnia 16 lutego 2022 r. w sprawie przyjęcia

¹¹ Dalej: *NFOŚiGW*.

¹² Trwały Użytek Zielony.

¹³ Kod siedliska: 8310 *Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania*. W konsekwencji zostało wydane rozporządzenie Ministra Klimatu i środowiska z dnia 28 grudnia 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Jaskinia Oblica (PLH120097), Dz. U. z 2023 r. poz. 112.

¹⁴ Uchwała Rady Ministrów z dnia 15 stycznia 2021 r. w sprawie wyrażenia zgody na przekazanie Komisji Europejskiej dokumentu Lista zmian w sieci obszarów Natura 2000, M. P. z 2021 r. poz. 45.

piętnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty¹⁵ składających się na alpejski region biogeograficzny¹⁶.

W latach 2019-2024 RDOŚ nie planował działań w celu utworzenia obszarów Natura 2000, ponieważ realizował zalecenia GDOŚ przekazane pismami oznaczonymi: DZP-WO.631.1.2019.SG (z 2 sierpnia 2019 r.), DZP-WO.630.21.2020.SW (z 3 lutego 2020 r.), DZP-WO.630.17.2021.SW (z 13 stycznia 2021 r.), DZP-WO.630.3.2022.SW (z 17 lutego 2022 r.), DZP-WO.630.1.2024.SW (z 1 lutego 2024 r.), w których m.in. wskazywano akceptowane przez GDOŚ w danym roku działania w celu zmian obszarów Natura 2000 znajdujących się w nadzorze RDOŚ.

(akta kontroli str. 220-229, 290-310)

W latach 2019-2024 do RDOŚ nie wpłynęły wnioski podmiotów zewnętrznych dotyczące propozycji utworzenia obszarów Natura 2000 i – jak wyjaśnił Dyrektor RDOŚ – *na obszarze Małopolski sieć obszarów Natura 2000 w sposób odpowiedni zabezpiecza reprezentatywną liczbę siedlisk i gatunków gwarantującą zachowanie siedlisk i gatunków mających znaczenie dla Wspólnoty. Stan wiedzy o przedmiotach ochrony jest aktualizowany i na podstawie ekspertyz i analiz jest potwierdzany na bieżąco. Jeżeli zaistnieje konieczność zmiany granic wtedy RDOŚ występuje o zmianę granic lub zmianę SDF.* Priorytetem działań RDOŚ w zakresie funkcjonowania obszarów Natura 2000 było rozpoznawanie sytuacji w poszczególnych obszarach Natura 2000 i tworzenie dla nich dokumentów planistycznych, a następnie pozyskiwanie i wydatkowanie środków na najpilniejsze do realizacji działania ochronne. Stąd w planie działalności Wydziału OPION zostały zapisane wskaźniki związane z tymi wiodącymi rodzajami działań. Zadania w zakresie nadzoru nad obszarami Natura 2000 przypisane do RDOŚ były realizowane z uwzględnieniem ich pilności, kategorii sprawy oraz w ramach posiadanych wolnych zasobów kadrowych i finansowych jednostki.

(akta kontroli str. 45-49, 209-400, 888-889, 896-899, 910-926, 1168-1170)

W ramach naruszenia nr 2019/2137, w przypadku RDOŚ, sformułowano 71 zarzutów¹⁷, z tego 45 dotyczyło wyłącznie obszarów położonych na terenie województwa małopolskiego, a 26 – obszarów, które Małopolska dzieliła z innymi województwami (pod nadzorem innych regionalnych dyrekcji ochrony środowiska). RDOŚ, po analizie wskazanych przypadków naruszenia, siedem zarzutów dotyczących obszarów położonych na terenie działania RDOŚ uznał za niezasadne¹⁸, a w stosunku do tych, które były zasadne lub częściowo zasadne opracowano plan działania, który obejmował m.in. przygotowanie wniosków o zmianę SDF oraz opracowanie projektów PZO. Wszystkie zaplanowane działania wynikające z naruszenia nr 2019/2137 zostały zrealizowane. Były to m.in.:

¹⁵ Wspólnoty Europejskie, o których mowa w art. 4a uop.

¹⁶ Dz.U.UE L z dnia 15 lutego 2021 r.

¹⁷ Zarzuty odniesiono do przedmiotów ochrony występujących na obszarach Natura 2000.

¹⁸ Dotyczyło to: ochrony modraszka telejus – po inwentaryzacji stwierdzono na obszarze niewielką populację, modraszka nausitous – mała liczebność motyli na niewielkim obszarze (dwie lokalizacje), subkontynentalnych zarośli okołopanońskich – w trakcie inwentaryzacji nie stwierdzono obecności (dwie lokalizacje), Brzenki – obszar został powiększony w 2018 r., zarośla wierzby siwej na kamieńcach i żwirowiskach górskich potoków – monitoring GIOŚ przeprowadzono na jednym transekcie, stwierdzono że siedlisko jest silnie zaburzone i podlega sukcesji w kierunku łęgu oraz kiełb białołętwy, który nie występował na stopniach wodnych w biegu Wisły na terenie Małopolski.

- przeanalizował potrzeby powiększenia obszarów Nawojowa (PLH120035) oraz Łabowa (PLH120036) dla ochrony siedliska przyrodniczego 3220 *Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków*; zaplanował realizację do końca 2021 r. W 2021 r. opracował propozycję zmian granic obszarów: Czarna Orawa (PLH120002), Nawojowa (PLH120035) i Łabowa (PLH120036), które po akceptacji Rady Ministrów¹⁹ przekazano do KE. Przedmiotowe zmiany zostały zatwierdzone przez KE decyzjami wykonawczymi Komisji (UE): 2023/244 z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia szesnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny²⁰ oraz 2023/243 z dnia 26 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia szesnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny²¹;
- przeanalizował potrzebę dodania modraszków *nausithous* (6179 *Phengaris nausithous*) i telejusa (6177 *Phengaris teleius*) do listy przedmiotów ochrony obszaru Łąki koło Kasiny Wielkiej (PLH120082); w ramach opracowania projektu PZO dla ww. obszaru pozyskano ekspertyzę Konrada Katy z 2020 r. pt. *Raport z przeprowadzonych badań dotyczących występowania gatunków motyli: czerwończyk nieparek („Lycaena dispar”), modraszek nausithous („Phengaris nausithous”) i modraszek telejus („Phengaris teleius”) w obszarze Natura 2000 Łąki koło Kasiny Wielkiej PLH120082 oraz w sąsiedztwie obszaru na potrzeby projektu nr POIS.02.04.00-00-0193/16, pn. „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000”*. Na podstawie danych i rekomendacji z tego dokumentu oceniono, że populacje ww. gatunków są nieznaczące i dodano je do SDF z oceną D (populacja nieistotna). W ramach realizacji projektu POIS.02.04.00-00-0191/16 pn. *Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych* wykonano ekspertyzę²², na podstawie, której oceniono, że niezasadne jest przekształcenie ww. obszarów ptasich w obszary wspólne PLC²³ i dodanie siedliska 3130 *Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto- Nanojuncetea* do listy przedmiotów ochrony;
- przeanalizował potrzeby przekształcenia obszarów ptasich Dolina Dolnej Soły (PLB120004) i Stawy w Brzeczczach (PLB120009) w obszary wspólne PLC i dodania siedliska 3130 *Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto- Nanojuncetea* do listy przedmiotów ochrony; w ramach realizacji projektu POIS.02.04.00-00-0191/16 pn. *Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach*

¹⁹ Uchwała Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 2022 r. w sprawie wyrażenia zgody na przekazanie Komisji Europejskiej dokumentu Lista zmian w sieci obszarów Natura 2000, M. P. z 2022 r. poz. 111.

²⁰ Dz.U. L 36 z 7.2.2023, p. 384–722.

²¹ Dz.U. L 36 z 7.2.2023, p. 304–383.

²² Stadnicka-Futoma A., Krawczyk R., Kata K., 2022 r. – Ekspertyza na potrzeby inwentaryzacji uzupełniających. Inwentaryzacja siedliska 3130 Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto-Nanojuncetea w granicach obszarów Natura 2000 Dolina Dolnej Soły PLB120004 i Stawy w Brzeczczach PLB120009.

²³ Posiadające wspólne granice obszar ptasi (PLB) oraz obszar siedliskowy (PLH).

*Przyrodniczych wykonano ekspertyzę²⁴, na podstawie której oceniono jako niezasadne przekształcenie ww. obszarów ptasich w obszary wspólne PLC i dodanie siedliska 3130 *Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto- Nanojuncetea* do listy przedmiotów ochrony.*

(akta kontroli str. 123-137)

Ponadto w latach 2020-2021 RDOŚ wnioskował o niezwiązaną z naruszeniem nr 2019/2137 zmianę granic dziewięciu obszarów Natura 2000: w 2020 r.: Koło Grobli (PLH120008), Lubogoszcz (PLH120081), Kwiatówka (PLH120056), Dąbie (PLH120064), Ochotnica (PLH120050), Tylmanowa (PLH120095), Wiślicka (PLH120084) oraz Pleszczotka (PLH120092) oraz w 2021 r. Rudniańskie Modraszki – Kajasówka (PLH120077). Powyższe wnioski zostały przez GDOŚ przyjęte, a granice obszarów zostały zmienione. W przypadku dwóch obszarów: Na Policy (PLH120012) oraz Biała Góra (PLH120061) RDOŚ zgłosił do GDOŚ wnioski o zmianę granic, które następnie GDOŚ odrzucił. RDOŚ nie ponawiał ww. wniosków, a Dyrektor RDOŚ wyjaśnił m.in., że w przypadku obszaru Na Policy *miało to związek zarówno z trwającymi pracami nad rozporządzeniem Ministra Środowiska wyznaczającym obszar, które odbywały się na poziomie ministerialnym – rozporządzenie zostało wydane dopiero w dn. 03.04.2023 r. (Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 kwietnia 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Na Policy (PLH120012) Dz. U. z 2023 r., poz. 1013), jak i wątpliwościami co do zasięgu siedliska 4070 przy południowej granicy obszaru.* Odnośnie do nieponowienia wniosku dla Białej Góry, Dyrektor RDOŚ wyjaśnił m.in., że *z uwagi na fakt, że PZO dla przedmiotowego obszaru było opracowywane w ramach projektu „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” nr POIS.02.04.00-00-0193/16 (2017-2022), konieczne było w pierwszej kolejności zakończenie prac nad sporządzeniem dokumentacji przyrodniczej i przygotowanie zarządzenia RDOŚ w terminie określonym w harmonogramie projektu. Ponieważ korekta granic obszarów Natura 2000 trwa zazwyczaj ok. 2 lat, zdecydowano, że PZO dla obszaru Biała Góra będzie ustanowione dla starych granic. PZO dla obszaru Biała Góra zostało ustanowione 21 listopada 2023 r.*

(akta kontroli str. 45-49, 220-285, 309-327, 382-408, 887-889, 1168-1170)

1.2. W okresie objętym kontrolą w RDOŚ nie przyjęto w sposób formalny odrębnej procedury, która miałaby na celu uregulowanie sposobu postępowania przy zgłaszaniu, aktualizacji, lub likwidacji obszarów Natura 2000²⁵. Zadania z zakresu zarządzania obszarami Natura 2000 zostały określone w regulaminie organizacyjnym RDOŚ²⁶ i przypisane do Wydziału OPiON. W ww. zakresie do zadań Wydziału OPiON należała m.in. koordynacja funkcjonowania obszarów Natura 2000 na obszarze województwa, nadzór nad obszarami Natura 2000 i proponowanymi obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty (z wyjątkiem obszarów Natura 2000 w granicach parku narodowego), w tym m.in.:

²⁴ Stadnicka-Futoma A., Krawczyk R., Kata K., 2022 r. – Ekspertyza na potrzeby inwentaryzacji uzupełniających. Inwentaryzacja siedliska 3130 *Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto-Nanojuncetea* w granicach obszarów Natura 2000 Dolina Dolnej Soły PLB120004 i Stawy w Brzeszczach PLB120009.

²⁵ W latach 2019-2024 RDOŚ nie wnioskował o likwidację żadnego obszaru Natura 2000.

²⁶ Zarządzenie nr 9/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie z dnia 27 marca 2019 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

- wykonywanie zadań związanych ze sporządzeniem projektu PZO lub projektu planu ochrony²⁷ dla obszaru Natura 2000 lub jego części, a także zmian do planu, w tym opracowywanie projektów zarządzeń w sprawie ustanowienia PZO dla obszarów Natura 2000;
- wykonywanie zadań związanych ze sporządzaniem okresowej oceny realizacji ochrony obszaru Natura 2000 i przekazywaniem jej Generalnemu Dyrektorowi;
- nadzór nad wykonywaniem kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000 i przygotowywanie informacji dla Generalnego Dyrektora o zakresie i wykonaniu kompensacji przyrodniczej;
- podejmowanie działań w celu zapewnienia trwałego zachowania siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy stanu zachowania ochrony tych siedlisk, po zasięgnięciu opinii Regionalnej Rady Ochrony Przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać siedliskom.

Ponadto pracownicy Wydziału OPiON mieli przypisane do stanowisk odpowiednie zakresy odpowiedzialności, w tym m.in.: wykonywanie zadań związanych z opracowaniem projektów PZO oraz PO obszarów Natura 2000, gromadzenie i aktualizowanie dokumentacji tych obszarów, udział w procesie konsultacji społecznych w celu wypracowania strategii zarządzania obszarami Natura 2000 oraz współpracę z jednostkami realizującymi działania ochronne.

(akta kontroli str. 12-42, 409-561)

Analiza czterech spraw²⁸ dotyczących: wniosku o utworzenie jednego nowego obszaru Natura 2000 oraz trzech wniosków o zmianę granic obszarów Natura 2000 wykazała, że w ramach procedury regulującej zgłaszanie nowych obszarów i aktualizację istniejących obszarów RDOŚ stosował następujące zasady:

- pracownicy Wydziału OPiON przekazywali do koordynatora bazy danych Natura 2000 informacje pozyskane od podmiotów zewnętrznych, a także informacje pozyskane w trakcie wykonywania własnych obowiązków w tym zakresie (notatki służbowe z rozmów w systemie elektronicznego zarządzania dokumentacją²⁹, w tym zadekretowane pisma),
- koordynator przyjmował i weryfikował informacje i uwagi od pracowników opracowujących projekt PZO dla obszarów Natura 2000 odnośnie do potrzeby zmiany granic (powiększenia lub zmniejszenia),
- koordynator weryfikował, czy zgłoszone informacje znajdowały się na liście związanej z naruszeniem 2019/2137 oraz czy otrzymano z GDOŚ pismo z zaleceniami na dany rok w sprawie ewentualnego utworzenia w danym roku obszarów Natura 2000 lub zmiany ich granic,

²⁷ Dalej: *PO*.

²⁸ Łącznie w latach 2019-2024 złożono 15 wniosków o zmianę granic obszarów Natura 2000 oraz jeden wniosek o utworzenie obszaru Natura 2000. Do badania wytypowano metodą losową trzy wnioski złożone w 2020 r. o zmianę granic: Koło Grobli (PLH20008), Lubogoszcz (PLH120081), Kwiatówka (PLH120056) oraz wniosek o utworzenie obszaru Jaskinia Oblica (PLH120097).

²⁹ Dalej: *EZD*.

- jeżeli wpłynęło pismo inicjujące możliwość dokonania zmiany naczelnik Wydziału OPiON przekazywał je do koordynatora, który na tej podstawie wyznaczał możliwe do realizacji zadania w zakresie utworzenia, aktualizacji oraz likwidacji obszarów Natura 2000,
- RDOŚ w trybie roboczym przeprowadzał z GDOŚ konsultacje przygotowanych propozycji dla poszczególnych obszarów; spotkania te odbywały się on-line, a konsultacje także za pomocą poczty e-mail,
- po konsultacjach z GDOŚ opracowywano i przygotowywano wnioski i formularze o aktualizację obszarów Natura 2000 i przesyłano je do GDOŚ (przygotowanie opisów zmian granic, map, warstw przestrzennych); po przekazaniu uwag przez GDOŚ zweryfikowane wnioski przesyłano do procedowania w GDOŚ.

W RDOŚ do zarządzania dokumentacją i przepływem spraw wykorzystywany był system EZD, wprowadzony przez Dyrektora RDOŚ, zarządzeniem nr 12/19 z dnia 18 kwietnia 2019 r. w sprawie wdrożenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w RDOŚ, który wymuszał realizację kolejnych działań wyłącznie przez uprawnione osoby. Z dniem 1 stycznia 2021 r. system EZD był podstawowym sposobem dokumentowania przebiegu załatwiania i rozstrzygania spraw w RDOŚ. W ww. zarządzeniu szczegółowo uregulowano procedowanie i tryb spraw, które wpłynęły do RDOŚ. Zarządzenie nakładało na pracowników RDOŚ, aby w systemie EZD zamieszczać pełną dokumentację dotyczącą procedowanych spraw, w tym: przesyłki zarejestrowane w rejestrze przesyłek wychodzących, notatki służbowe z rozmów przeprowadzonych z klientami lub z czynności wykonanych poza siedzibą RDOŚ, jeżeli nie jest dla nich przewidziana forma protokołu, wiadomości poczty elektronicznej adresowane na indywidualne skrzynki poczty elektronicznej mające istotne znaczenie dla przebiegu załatwiania i rozstrzygania sprawy jak również projekty pism odrzucone w toku akceptacji z uwagami i adnotacjami dotyczącymi tych projektów.

Wszystkie wymienione powyżej zadania były ujęte w zakresach obowiązków pracowników Wydziału OPiON, w tym koordynatora bazy danych Natura 2000, na którego dekretowano (Dyrektor RDOŚ przez Naczelnika Wydziału OPiON) sprawy związane z tworzeniem, aktualizacją i zarządzaniem obszarami Natura 2000.

(akta kontroli str. 49-50, 409-530, 895, 1604, 1690-1710, 2008)

Odnosnie do niesformalizowania procedury zgłaszania nowych obszarów Natura 2000, ich aktualizacji lub likwidacji, Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że powołał koordynatora bazy danych Natura 2000, któremu przypisano obowiązki w zakresie związanym z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000, a także nadano stosowne uprawnienia³⁰.

(akta kontroli str. 49-51)

W ramach aktualizacji informacji o obszarach Natura 2000, RDOŚ w latach 2019-2024 RDOŚ wykonał 82 ekspertyzy do opracowania projektów PZO oraz projektów ewentualnych aktualizacji PZO. Były to ekspertyzy przyrodnicze, np.: szczegółowa weryfikacja terenu pod kątem obecności gatunku siczawa karpacka w potencjalnych siedliskach w latach 2019-2020 (obszar Natura 2000

³⁰ Baza danych Natura 2000 (tzw. System Natura 2000) stanowi zbiór informacji o obszarach Natura 2000. Na podstawie informacji znajdujących się w tej bazie generowane są automatycznie SDF dla każdego obszaru Natura 2000 na terenie Polski.

Małe Pieniny – PLH120025) oraz ekspertyzy polegające na monitoringu, np.: monitoring siedlisk kserotermicznych w 2020 r. (obszar Natura 2000 Chodów-Falniów – PLH120063).

(akta kontroli str. 1203-1215)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, ponadto, że w ramach obowiązku aktualizowania danych i informacji dla obszarów Natura 2000 prowadzono także, aktualizację SDF dla poszczególnych obszarów, a w przypadku pozyskania nowej wiedzy o obszarze Natura 2000, weryfikowano dane źródłowe oraz przeprowadzano ich analizę. Na naradach regionalnych konserwatorów przyrody omawiano także kwestie organizacji pracy w zakresie aktualizacji SDF i granic obszarów Natura 2000.

(akta kontroli str. 50)

RDOŚ aktualizował informacje o obszarach Natura 2000 wykorzystując do tego celu SZOP, w którym, zamieszczał dane zgodnie z dwoma instrukcjami organizacyjnymi wydanymi przez GDOŚ pod nazwą *Lista zmian granic obszarów Natura 2000* odpowiednio na lata 2020 i 2024³¹, które zawierały m.in. wymogi dotyczące prezentacji układów współrzędnych geoprzestrzennych i zasady konstruowania nazw klas obiektów. Ponadto w okresie objętym kontrolą w zakresie aktualizacji danych obowiązywały następujące wytyczne:

- wytyczne Generalnego Dyrektora w sprawie wprowadzania zmian do bazy danych obszarów Natura 2000 z 2 października 2012 r.;
- wytyczne Generalnego Dyrektora w zakresie aktualizacji informacji dotyczących obszarów Natura 2000 *Część 1. Zmiana standardowych formularzy danych obszarów Natura 2000* z lipca 2021 r.

W wytycznych opisano m.in. procedurę zmiany informacji zawartych w SDF, która polegała na: opracowaniu wniosku o zmianę SDF (z wyłączeniem obszarów pokrywających się z terenem parków narodowych), wprowadzeniu zmian do bazy SDF oraz przekazaniu wniosku do rozpatrzenia.

W ramach realizacji zadań wskazanych w ww. wytycznych w latach 2019-2024 RDOŚ przygotował 90 raportów z weryfikacji SDF, w wyniku których, w okresie objętym kontrolą, złożono 43 wnioski o aktualizację zapisów SDF obszarów Natura 2000, z tego 14 wniosków wynikało z naruszenia nr 2019/2137.

Raporty z weryfikacji SDF zamieszczono w SZOP.

(akta kontroli str. 108-122, 1175-1202)

W okresie objętym kontrolą w RDOŚ nie było formalnych procedur dotyczących szacowania wysokości środków współfinansowanych przez Wspólnotę. RDOŚ w tym zakresie działał w oparciu o *Instrukcję opracowania danych* przesłaną przez GDOŚ³², w której podano wzór tabeli opracowanej na podstawie informacji przekazanych przez grupę roboczą ds. PAF oraz tabelę z podziałem siedlisk i gatunków do nich przypisanych. Wysokość szacunkowych kosztów przekazywana do GDOŚ uzależniona była od przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000, zaplanowanych działań ochronnych, wielkości siedliska lub populacji gatunku, liczby powtórzeń działań, kosztów jednostkowych oraz

³¹ Lista zmian granic obszarów Natura 2000 na rok 2020 oraz Lista zmian obszarów natura 2000 na rok 2024.

³² Pismo GDOŚ nr DZP-WO.6323.3.2018.MŻ-W.4 z 6 sierpnia 2018 r. w sprawie Priorytetowych Ram Działań (PAF) dla sieci Natura 2000 dla Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027. Dalej: PAF.

podstawy działania. Wśród oszacowanych potrzeb finansowych znajdowały się koszty bieżące (związane z działaniami cyklicznymi, które musiały być kontynuowane długookresowo, np. usuwanie śmieci z terenów siedlisk oraz użytkowanie kośne z usunięciem biomasy i/lub wypas) oraz wydatki jednorazowe, które dotyczyły działań niepowtarzalnych, takich m.in. jak projekty służące zachowaniu siedlisk (np. zabezpieczenie lub odtworzenie miejsc rozrodu gatunków chronionych tego wymagających, budowa platform pływających, platform lęgowych, gniazd i innych). RDOŚ pismem z 14 września 2018 r.³³ przekazał do GDOŚ informacje dotyczące szacunków kosztów działań ochronnych na lata 2021-2027.

Ponadto w zakresie szacowania kosztów działań ochronnych, RDOŚ korzystał z danych zamieszczanych w SZOP w zakładce *Katalog kosztów*.

(akta kontroli str. 51-52, 138-214, 1168-1170)

1.3. RDOŚ corocznie w latach 2019-2024 sporządzał plany działalności oraz sprawozdania z działalności. Obowiązek corocznego sporządzania planu działalności oraz sprawozdań z wykonania planu został wprowadzony w RDOŚ zarządzeniem nr 6/11 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie z dnia 28 lutego 2011 r. w sprawie kontroli zarządczej w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie³⁴. Wzór planu działalności RDOŚ został określony w załączniku do procedury kontroli zarządczej w RDOŚ – stanowiącej załącznik do ww. zarządzenia³⁵.

Odnosząc się do tego wzoru Dyrektor RDOŚ oświadczył m.in., że został on opracowany dla GDOŚ oraz regionalnych dyrekcji ochrony środowiska w oparciu o wzór zawarty w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 29 września 2010 r. w sprawie planu działalności i sprawozdania z jego wykonania³⁶. Ponadto dodał m.in., że: *pierwszy Plan działalności został stworzony w formie tabeli przedstawiającej „Cele, zadania i mierniki RDOŚ w Krakowie na rok 2011”. Wzór tabeli został opracowany wspólnie z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska oraz regionalne dyrekcje. W trybie roboczym ustalono wspólne cele strategiczne regionalnych dyrekcji na podstawie zadań regionalnego dyrektora ochrony środowiska wynikających z ustaw – o ochronie przyrody, o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie. Dla poszczególnych celów wskazano zadania, które mają służyć ich realizacji oraz ustalono wskaźniki, za pomocą których miano ocenić stopień realizacji danego celu (...).*

(akta kontroli str. 904-926)

W rocznych planach działalności RDOŚ na lata 2020-2021 nie ujęto działań z zakresu tworzenia obszarów Natura 2000 i zmian istniejących obszarów Natura 2000, chociaż RDOŚ posiadał od sierpnia 2019 r. informację, że będzie utworzony nowy obszar.

(akta kontroli str. 693-717)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że zgodnie z zapisami zawartymi w Zarządzeniu Dyrektora RDOŚ nr 61/11 z 28 lutego 2011 r. ze zm., że cele i zadania Regionalnej Dyrekcji określa się na podstawie Statutu, Regulaminu organizacyjnego, innych przepisów obowiązujących w Regionalnej Dyrekcji oraz budżetu zadaniowego

³³ Pismo nr OP-II.6323.6.2018.MSz.4.

³⁴ Dalej: *zarządzenie nr 6/11*.

³⁵ Dalej: *procedura kontroli zarządczej w RDOŚ*.

³⁶ Dz.U. 2010 nr 187 poz. 1254.

Regionalnej Dyrekcji oraz ustalane cele i zadania powinny być spójne z celami i zadaniami Ministra Klimatu i Środowiska oraz budżetem zadaniowym danej jednostki w działach. Ponadto wyjaśnił, że w planach działalności RDOŚ wskazane są każdorazowo najważniejsze cele do realizacji w danym roku wraz ze wskazanymi dla nich również najważniejszymi zadaniami służącymi ich realizacji, a zakres zadań przypisanych do Regionalnego Dyrektora w zakresie obszarów Natura 2000 nie ogranicza się jedynie do realizacji zadań zamieszczonych w planach działalności jest bowiem szerszy i jest szczegółowo ujęty nie tylko w regulaminie organizacyjnym, ale także w zakresach obowiązków pracowników Wydziału OPiON oraz innych aktach wewnętrznych. Odnośnie do nieujęcia utworzenia obszaru Jaskinia Oblica w planach działalności w latach 2020-2021, wyjaśnił, że decyzja o utworzeniu tego obszaru zapadła po otrzymaniu pisma GDOŚ w 2019 r., i działania zmierzające do ustanowienia Jaskini Oblica jako obszaru Natura 2000 były już tak zaawansowane (pozyskanie finansowania, zlecenie ekspertyz i wizji lokalnych), że nie mieściły się w fazie planowania a w fazie intensywnej realizacji.

Niezależnie od działań ujętych w rocznych planach działalności, RDOŚ realizował zadania związane z zarządzaniem i nadzorowaniem obszarów Natura 2000 zgodnie z zakresem wskazanym w art. 131 ust. 1 uouii, co zostało szczegółowo ujęte w obszarze IV wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 910-911, 1849)

W okresie od 19 sierpnia 2019 r. (pismo z w sprawie naruszenia nr 2137/2019 o konieczności utworzenia obszaru Jaskinia Oblica) RDOŚ rozpoczął prace zmierzające do utworzenia ww. obszaru i były to m.in.

- nawiązanie współpracy z chiropterologiem (10 października 2019 r.), odebranie od chiroterologa informacji o przedmiocie ochrony, uzgodnienia z chiropterologiem w zakresie zasad przeprowadzenia wizji na terenie siedliska³⁷,
- zlecenie przeprowadzenia wizji lokalnej w siedlisku nocka orzęsionego przez speleologa – chiropterologa zlecenie inspekcji terenu przy użyciu drona, wykonanie dokumentacji fotograficznej oraz zlecenie ekspertyzy na temat tego siedliska. (5 marca 2020 r.),
- przeprowadzenie wizji 5 marca 2020 r.,
- przygotowanie propozycji granic i SDF (1 kwietnia 2020 r.),
- przekazanie do roboczych konsultacji w GDOŚ propozycji granicy projektowanego obszaru (3 kwietnia 2020 r.),
- nawiązanie współpracy ze specjalistą z Uniwersytetu Jagiellońskiego (2 kwietnia 2020 r.),
- przekazanie do GDOŚ w czerwcu 2020 r. standardowego formularza danych, w którym zawarto informacje przyrodnicze na temat siedliska oraz szczegółowy opis obszaru opracowany na podstawie wizji lokalnych, dokumentacji uzyskanej z drona oraz opinii chiropterologa.

(akta kontroli str. 221-229, 290-313)

³⁷ Z uwagi na fakt, że zgłoszone siedlisko było siedliskiem zimowania gatunku nocek orzęsiony, nie zaleca się niepokojenia nocka orzęsionego w okresie, kiedy nietoperze przygotowują się do hibernacji.

We wszystkich planach działalności RDOŚ na lata 2019-2024 wskazano najważniejsze cele do realizacji w danym roku, w tym cel pn. *Zapewnienie właściwego stanu ochrony obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody*. W planach podano także: mierniki określające stopnie realizacji ww. celu oraz planowane wartości do osiągnięcia na koniec roku, najważniejsze zadania służące realizacji celu, dokumenty o charakterze strategicznym i komórki organizacyjne odpowiedzialne za wykonanie celu. Realizowane przez Dyrektora RDOŚ zadania były zgodne z przypisanymi regionalnym dyrektorom przypisanymi zadaniami wskazanymi w art. 131 uouiuś. I były to m.in.: udział w strategicznych ocenach oddziaływania na środowisko, przeprowadzanie ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko lub udział w tych ocenach, tworzenie i likwidacja form ochrony przyrody na podstawie uop oraz zarządzanie obszarami Natura 2000 i innymi formami ochrony przyrody, na zasadach i w zakresie określonych w uop

Do ww. celu Dyrektor RDOŚ przypisał cztery mierniki, w tym dwa mierniki odnoszące się do obszarów Natura 2000: *Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim BZ12.2.1.1³⁸* oraz *Liczba obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim*.

(akta kontroli str. 910-912)

W mierniku pn. Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim BZ12.2.1.1 Dyrektor RDOŚ odniósł wartość liczby zarządzeń lub rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w liczbie 97, gdy tymczasem liczba ta wynosiła 98. Z kolei w przypadku miernika liczba obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim, RDOŚ odniósł liczbę podjętych działań ochronnych do łącznej liczby obszarów Natura 2000 (98) w województwie małopolskim, podczas gdy nie powinny być w niej ujęte obszary zarządzane przez inne podmioty niż Dyrektor RDOŚ, np. dyrektor parku narodowego. Zostało to opisane w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str.1848)

RDOŚ terminowo, tj. do 31 stycznia każdego roku, opracował i opublikował w BIP plany działalności w latach 2019-2024.

W okresie objętym kontrolą RDOŚ – w ramach zarządzania obszarami Natura 2000 – prowadził działania, o których informował GDOŚ w składanych corocznie sprawozdaniach z wykonania planu działalności oraz w bieżącej korespondencji. M.in.:

- w 2019 r. o wypracowaniu zasad zarządzania ochroną obszarów Natura 2000 oraz skompletowaniu dokumentacji i projektów PZO dla obszarów Natura 2000: Polana Biały Potok (PLH120026), Krzeszowice (PLH120044), Rudniańskie Modraszki-Kajasówka (PLH120077), Dębówka nad rzeką Uszewką (PLH120066), Dolina rzeki Gróbkki (PLH120067), Kościół w Węglówce (PLH120046), Ochotnica (PLH120050) oraz Raba z Mszanką

³⁸ Miernik wskazany w budżecie zadaniowym RDOŚ.

(PLH120093), a także o wykonaniu siedmiu ekspertyz przyrodniczych i przeprowadzeniu 27 spotkań konsultacyjnych;

- w 2020 r. o planowanym złożeniu wniosków o zmianę granic dla 11 obszarów: Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Koło Grobli (PLH120008), Kwiatówka (PLH120056), Lubogoszcz (PLH120081), Na Policy (PLH120012), Ochotnica (PLH120050), Pleszczotka (PLH120092), Rudniańskie Modraszki - Kajasówka (PLH120077), Tylmanowa (PLH120095), Wiśliska (PLH120084) oraz o planowanym utworzeniu jednego obszaru wynikającego z naruszenia 2019/2137 Jaskinia Oblica;
- w 2021 r. o planowanym złożeniu wniosków o zmianę granic dla dwóch obszarów: Ochotnica (PLH120050), Rudniańskie Modraszki - Kajasówka (PLH120077); złożono wnioski o zmianę granic pięciu obszarów: Ochotnica (PLH120050), Rudniańskie Modraszki - Kajasówka (PLH120077), Czarna Orawa (PLH120002), Nawojowa (PLH120035), Łabowa (PLH120036), z tego dwa wnioski z zaplanowanych do złożenia w 2020 r.;
- w 2022 r. o zakończeniu prac hydrotechnicznych na obszarze Torfowisko Wielkie Błoto (PLH120080), o wykonaniu ekspertyzy na obszarze Jadowniki Mokre (PLH120068);
- w 2023 r. o pracach modernizacyjnych w trzech obiektach, w których znajdowały się kolonie letnie nietoperzy: w kościele w Skrzydłej, budynku Kasztelu w Szymbarku oraz kościele filialnym w Łabowej, a także o pracach konserwacyjno-adaptacyjnych na 30 stanowiskach nietoperzy;
- w 2024 r. o planowanym złożeniu wniosków o zmianę dla pięciu obszarów: Gorce (PLB120001), Babia Góra (PLB120011), Ostoja Babiogórska (PLH120001), Rudno (PLH120058), Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094); złożono wnioski o zmianę granic dwóch obszarów: Rudno (PLH120058), Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094).

(akta kontroli str. 209-400, 734-884, 896-899)

1.4. W ramach realizowanej sprawozdawczości RDOŚ corocznie i terminowo, tj. do 31 stycznia każdego roku sporządzał sprawozdania z wykonania planów działalności i przekazywał je do GDOŚ. W planach działalności RDOŚ na lata 2019-2024, w przypadku celu pn. *Zapewnienie właściwego stanu ochrony obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody* wskazano m.in. dwa zadania odnoszące się do miernika pn. *Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim BZ12.2.1.1³⁹*, tj.: *Realizacja projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych mających na celu wykonanie planów zadań ochronnych i planów ochrony dla obszarów Natura 2000* oraz *Sporządzanie planów zadań ochronnych i planów ochrony dla obszarów Natura 2000*.

(akta kontroli str. 734-884)

W przypadku ww. miernika:

1) W 2019 r. planowana do osiągnięcia wartość to 55 *zarządzeń oraz rozporządzeń* z 97 obszarów Natura 2000. Ustalony miernik nie został wykonany.

³⁹ Miernik wskazany w budżecie zadaniowym RDOŚ.

Na koniec 2019 r. w województwie małopolskim 49 obszarów posiadało obowiązujący PZO. W sprawozdaniu napisano m.in., że niewykonanie miernika ustalonego na 2019 r. wynika z *czasochłonności i złożoności procedury ustanawiania planu zadań ochronnych, na którą składa się: poddanie projektów konsultacjom społecznym, rozpatrzenie złożonych uwag i wniosków, poprawa dokumentacji przedłożonej przez wykonawcę, uzyskanie opinii i uzgodnień różnych organów, często wprowadzenie zmian w Standardowych Formularzach Danych.* Ponadto podano: *Dodatkowo w 2019 r. dużego zaangażowania wymagało: uzgadnianie projektów planów ochrony dla parków krajobrazowych, sporządzanych przez organy samorządu województwa, które zawierały zakres planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 oraz zmiana ustanowionych już przez regionalnego dyrektora planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 w związku ze stwierdzeniem przez Ministra Środowiska w trybie kontroli aktów prawa miejscowego nieprawidłowości i uchybień, których usunięcie było niezbędne w pierwszej kolejności.*

2) W 2020 r. planowana do osiągnięcia wartość to 55 zarządzeń oraz rozporządzeń z 97 obszarów Natura 2000. Ustalony miernik został wykonany. Na koniec 2020 r. w województwie małopolskim 57 obszarów posiadało obowiązujący PZO.

3) W 2021 r. planowana do osiągnięcia wartość to 61 zarządzeń oraz rozporządzeń z 97 obszarów Natura 2000. Ustalony miernik nie został wykonany. Na koniec 2021 r. w województwie małopolskim 60 obszarów posiadało obowiązujący PZO. W sprawozdaniu napisano m.in., że niewykonanie miernika ustalonego na 2021 r. wynika z *uwagi na konieczność uszczegółowienia celów działań ochronnych w planach zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 zgodnie z nowymi wytycznymi Komisji Europejskiej, konieczna była ponowna analiza ekspertyz przyrodniczych i dokumentacji dla obszarów, dla których były już opracowane projekty planów. Opracowanie szerszych zapisów wymagało ponownych konsultacji z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska i akceptacji wprowadzonych treści, co wpłynęło na wydłużenie procesu ustanawiania planów zadań ochronnych i w efekcie uniemożliwiło osiągnięcie zakładanej wartości miernika.*

4) W 2022 r. planowana do osiągnięcia wartość to 68 zarządzeń oraz rozporządzeń z 97 obszarów Natura 2000. Ustalony miernik nie został wykonany. Na koniec 2022 r. w województwie małopolskim 65 obszarów posiadało obowiązujące PZO. W sprawozdaniu napisano m.in., że niewykonanie miernika ustalonego na 2022 r. wynikało z faktu, iż *kontynuowano prace nad uszczegółowieniem celów działań ochronnych. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej konieczne było też ponowne przeanalizowanie ekspertyz przyrodniczych i dokumentacji dla obszarów, dla których opracowane były projekty planów. Szczegółowe cele działań ochronnych wymagały ponownej konsultacji z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska i akceptacji wprowadzonych treści, co wpłynęło na wydłużenie procesu ustanawiania planów zadań ochronnych i w efekcie uniemożliwiło osiągnięcie zakładanej wartości miernika na koniec 2022 r.*

5) W 2023 r. planowana do osiągnięcia wartość to 73 zarządzenia oraz rozporządzenia z 97 obszarów. Ustalony miernik nie został wykonany. Na koniec 2023 r. w województwie małopolskim 68 obszarów posiadało obowiązujące PZO. W sprawozdaniu napisano m.in., że niewykonanie miernika ustalonego na 2023 r. wynikało z faktu, iż w 2023 r. *kontynuowano prace nad uszczegółowieniem celów działań ochronnych w obszarach Natura 2000, dla których ustanowiono już plany zadań ochronnych. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej konieczne było*

też ponowne przeanalizowanie ekspertyz przyrodniczych i dokumentacji dla obszarów, dla których zostały opracowane projekty planów. Szczegółowe cele działań ochronnych wymagały ponownych konsultacji z Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska i akceptacji wprowadzonych treści, co wpłynęło na wydłużenie procesu ustanawiania planów zadań ochronnych i w efekcie uniemożliwiło osiągnięcie zakładanej wartości miernika na koniec 2023 r.

6) W 2024 r. planowana do osiągnięcia wartość to 75 zarządzeń oraz rozporządzeń z 97 obszarów.

(akta kontroli str. 734-884)

W planach działalności RDOŚ na lata 2019-2024 w przypadku celu pn. Zapewnienie właściwego stanu ochrony obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody wskazano m.in. dwa zadania odnoszące się do miernika pn. Liczba obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim, tj.: realizacja projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych mających na celu wykonywanie działań ochronnych oraz zlecenie wykonania działań ochronnych na obszarach Natura 2000.

W przypadku ww. miernika planowane wartości do osiągnięcia w latach: 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 wynosiły, odpowiednio: 28/97, 34/97, 24/97, 29/97, 26/97, 2/97. Ustalone mierniki i zadania zostały wykonane.

(akta kontroli str. 589-884)

W latach 2019-2023 RDOŚ terminowo, tj. do 31 stycznia każdego roku opracował i przesłał do GDOŚ oświadczenia o stanie kontroli zarządczej, o którym mowa w art. 70 ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴⁰ w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru oświadczenia o stanie kontroli zarządczej⁴¹, a także sprawozdania z wykonania planów działalności RDOŚ na lata 2019-2023. Obowiązek publikacji nie został jednak zrealizowany rzetelnie, ponieważ w latach 2019-2023 RDOŚ umieszczał na stronie BIP jedynie część ogólną tych oświadczeń i, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 43-68, 599-651, 1599-1651, 1767, 1770-1774, 1821)

1.5. Według stanu na 30 listopada 2024 r. na terenie działania RDOŚ zlokalizowanych było w całości lub częściowo: 98 obszarów Natura 2000 o łącznej powierzchni 377843,08 ha, w tym 256427,35 ha w granicach województwa małopolskiego, 90 SOO o łącznej powierzchni 186 449,08 ha, w tym 153 724,18 ha w granicach województwa małopolskiego, oraz 11 OSO o łącznej powierzchni 223 015,24 ha, w tym 134 324,41 ha w granicach województwa małopolskiego. Powierzchnia niektórych SOO pokrywała się z powierzchnią OSO. W Małopolsce wyznaczone były trzy obszary wspólne PLC, które stanowiły zarówno OSO jak i SOO, tj.: Tatry (PLC120001), Pieniny (PLC120002) oraz Torfowiska Orawsko – Nowotarskie (PLC120003) o łącznej powierzchni 31621,24 ha. Dla wszystkich obszarów Natura 2000 w Małopolsce zostało ustanowione rozporządzenie wyznaczające te obszary.

(akta kontroli str. 54-57, 1578-1597)

1.6. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. w granicach województwa małopolskiego położonych było sześć parków narodowych i 11 parków

⁴⁰ Dz.U. 2023 poz. 1270, dalej: *ujp*.

⁴¹ Dz.U. 2010 nr 238 poz. 1581, dalej: rozporządzenie MF ws. wzoru oświadczenia.

krajobrazowych. Parki narodowe zlokalizowane były na terenie 15 obszarów Natura 2000 – w tym 10 SOO (37 591,46 ha, 24,45%) oraz pięć OSO (35257,05 ha, 26,25%). Łączna powierzchnia obszarów Natura 2000 w parkach narodowych wynosiła 49497,27 ha, co stanowiło 19,3 % ogólnej powierzchni obszarów Natura 2000 na terenie działania RDOŚ.

Parki krajobrazowe zlokalizowane były na terenie 24 obszarów Natura 2000, w tym 24 SOO (powierzchnia obszarów Natura 2000 w parkach krajobrazowych wynosiła 59 444,23 ha, co stanowiło 23,2 % ogólnej powierzchni obszarów Natura 2000 na terenie działania RDOŚ – wg stanu na 30 czerwca 2024 r.). Na terenie parków krajobrazowych nie było OSO.

(akta kontroli str. 57-60, 1578-1597)

1.7. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. w województwie małopolskim na 69 obszarach Natura 2000 (61 SOO i 10 OSO, w tym dwa PLC) znajdowały się tereny będące w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe⁴².

(akta kontroli str. 60-63, 1578-1597)

1.8. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. w województwie małopolskim na 82 obszarach Natura 2000 występowały obszary użytkowane rolniczo i stanowiły one 20,93%, tj. 53682,86 ha łącznej powierzchni obszarów Natura 2000 w całym województwie małopolskim.

(akta kontroli str. 63-67, 1578-1597)

1.9. Grunty na obszarach Natura 2000 były własnością Skarbu Państwa w zarządzie m.in. PGL LP, Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz właścicieli prywatnych.

(akta kontroli str. 67-68, 1578-1597)

1.10. Analiza 15 wytypowanych losowo obszarów Natura 2000⁴³ w zakresie zgodności danych będących w posiadaniu RDOŚ z danymi przekazanymi do KE i zamieszczonymi w CRFOP i SDF wykazała zgodność tych danych.

(akta kontroli str. 584-588)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor RDOŚ pomimo posiadania od 2016 r. wiedzy o występowaniu w Jaskini Oblica siedliska nocka orzęsionego, który to gatunek stanowił przedmiot zainteresowania Wspólnoty i wymagał ochrony w formie wyznaczenia obszaru Natura 2000, złożył wniosek o utworzenie tego obszaru dopiero 20 czerwca 2020 r. Było to działanie nierzetelne, bowiem w efekcie nieutworzenia tego obszaru stał się on przedmiotem zarzutów formalnych KE. Dopiero w następstwie postępowania KE podjęte zostały działania, których efektem był ww. wniosek.

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że w celu utworzenie obszaru Jaskinia Oblica, RDOŚ zgromadził dokumentację przyrodniczą, m.in.: karty monitoringowe GIOŚ z 2015 r. oraz 2021 r., karty monitoringowe GIOŚ z 2013 r. i 2024 r. (siedlisko

⁴² Dalej: PGL LP.

⁴³ Do badań wybrano losowo przy użyciu programu Pomocnik Kontrolera 15 obszarów Natura 2000, z tego pięć OSO i 10 SOO. W okresie objętym kontrolą nie było obszarów OZW.

8310) oraz publikacje naukowe⁴⁴. Ponadto jak wyjaśnił, RDOŚ realizując obowiązek określony w art. 114 ust. 1 uop, gromadził w latach 2019-2024 dokumentację dotyczącą zasobów, tworców i składników przyrody w Małopolsce, w tym na obszarach Natura. W tym celu współpracował z innymi instytucjami i podmiotami prywatnymi oraz corocznie pozyskiwał informacje na temat inicjatyw podejmowanych dla ochrony obszarów Natura 2000, a wszystkie informacje przedstawiane były w formie raportu. Ponadto – jak wyjaśnił – RDOŚ jako bibliotekę danych traktuje SZOP, w którym na bieżąco zamieszczane są wszelkie informacje mające znaczenie dla obszarów Natura 2000. Dyrektor RDOŚ wyjaśnił także, że kompletność sieci Natura 2000 oceniana jest w drodze bilateralnej dyskusji państw członkowskich z KE; stronę polską reprezentuje w tej dyskusji GDOŚ i Ministerstwo Środowiska, a analiza kompletności sieci i wynikające z niej wskazania i decyzje, co do poszerzenia sieci poprzez tworzenie obszarów Natura 2000 lub poszerzanie granic już istniejących obszarów, muszą być dokonywane na poziomie krajowym oraz na poziomie regionu biogeograficznego (wykraczającego poza tereny poszczególnych województw); w związku z powyższym, to GDOŚ dokonuje takiej analizy i oceny kompletności sieci w Polsce. Ponadto – jak wyjaśnił Dyrektor RDOŚ – przed otrzymaniem w sierpniu 2019 r. pisma dotyczącego zarzutów formalnych KE (naruszenie nr 2019/2137), RDOŚ nie otrzymał informacji na temat niewystarczalności sieci Natura 2000, ani wskazań dotyczących powinności poszerzenia sieci Natura 2000 w zakresie wskazanym w ww. naruszeniu zwłaszcza, że Minister Środowiska w odpowiedzi na interpelację⁴⁵ w sprawie obszarów Natura 2000 wskazał, że (...) zgodnie z ostatnią oceną przeprowadzoną przez KE w 2015 r. stwierdzono, iż sieć obszarów ptasich w odniesieniu do części lądowej jest kompletna oraz, że w odniesieniu do specjalnych obszarów siedlisk dla większości przyrodniczych (...) należy uznać za kompletną. Zgodnie z obecnym stanem wiedzy nie przewiduje się powiększenia sieci Natura 2000, zarówno w ujęciu ogólnokrajowym jak i regionalnym, związku z powyższym RDOŚ nie składał wniosków o utworzenie lub poszerzenie obszarów Natura 2000 wskazanych w ww. naruszeniu.

(akta kontroli str. 1600-1602, 1814-1820)

2. W planach działalności na lata 2019-2023, RDOŚ nieprawidłowo określił wartości dwóch mierników:

a. W mierniku pn. Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim BZ12.2.1.1 Dyrektor RDOŚ odniósł wartość liczby zarządzeń lub rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w liczbie 97, gdy tymczasem liczba ta wynosiła 98.

b. W mierniku pn. liczba obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim, RDOŚ odniósł liczbę podjętych działań ochronnych do łącznej

⁴⁴ M.in.: Inwentaryzacja, waloryzacja i geoochrona jaskiń w Paśmie Babiogórskim i Przedbabiogórskim; P. Franczak, M. Zatorski, K. Buczek, WJ Gubała (2016), Jaskinie w Nadleśnictwie Sucha i ich wpływ na wzrost bioróżnorodności danego obszaru. Franczak P. (2013), Proponowane do objęcia ochroną obiekty przyrody nieożywionej Pasma Policy w Beskidzie Żywieckim, Chrońmy Przyrodę Ojczystą 68(4), 302-308. Franczak P., (2012) oraz Jaskinia Oblica – nowe stanowisko nocka orzęsionego Myotis emarginatus (Geottroy 1806) w polskich Karpatach, Studia Chiropterologica, 5, 57-59 Mleczek T., Gubała W.J., (2008).

⁴⁵ Odpowiedź Ministra Środowiska z 4 grudnia 2017 r. na interpelację poselską nr K8INT16653.

liczby obszarów Natura 2000 (98) w województwie małopolskim, podczas gdy nie powinny być w niej ujęte obszary zarządzane przez inne podmioty niż Dyrektor RDOŚ, np. dyrektor parku narodowego.

(akta kontroli str. 652-728)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że planowane do osiągnięcia wartości obu mierników na koniec każdego roku i określone w planach działalności RDOŚ na lata 2023-2024, odnosiły się do liczby 97 obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim, a nie do 98, co było wynikiem omyłki związanej z tym, że GDOŚ jako administrator bazy SZOP, z której zaimportowano liczbę obszarów 97 nie dokonał zmiany wartości liczby obszarów Natura 2000 na terenie Małopolski, która wynosiła 98. Odnośnie do ujęcia w mierniku dotyczącym liczby działań ochronnych na obszarach Natura 2000, Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że osoba odpowiedzialna za zapisanie tego miernika w planach działalności RDOŚ, odniosła się do wszystkich obszarów Natura 2000 = a nie jak powinna – do tych obszarów w których RDOŚ wykonywał działania ochronne.

(akta kontroli str. 1848)

NIK przyjmuje do wiadomości powyższe wyjaśnienia, jak również uwzględnia, że zarówno w przypadku określenia całkowitej liczby obszarów jako 97 zamiast 98 oraz odniesienia się do 98 obszarów zamiast 94, próg istotności wpływu na wskaźniki wynosił od 1% do 4% i nie miało to finalnie wpływu na ich wartość.

2. Dyrektor RDOŚ nieadekwatnie ustalił w planach działalności na lata 2019-2024 nazwy dwóch mierników realizacji celu w brzmieniu *Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim* oraz *Liczba obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim* bowiem nazwy przyjętych mierników odnosiły się odpowiednio do *liczby rozporządzeń*, za wydanie których odpowiedzialny był właściwy minister oraz *do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim*, na których RDOŚ prowadził działania ochronne, gdy tymczasem za część działań ochronnych odpowiedzialne były inne niż RDOŚ podmioty i przekraczało to zakres jego zadań.

(akta kontroli str. 652-717)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że RDOŚ nie ma wpływu na brzmienie miernika: *Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 / łączna liczba obszarów Natura 2000 (w szt./szt.)* oraz w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie przyrody, dyrektor regionalny odpowiedzialny jest tylko za wydanie zarządzeń. Corocznie Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska przekazuje do RDOŚ w Krakowie zestawienie celów i mierników, jednolitych w skali kraju, na podstawie których RDOŚ w Krakowie planuje budżet zadaniowy na dany rok. Ponadto oświadczył m.in., że: (...) W działaniu „Formy ochrony przyrody” dla regionalnych dyrekcji ochrony środowiska został ustalony miernik w planie działalności: *Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim* BZ12.2.1.1. Odnośnie do ujęcia w mierniku liczby obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim Dyrektor RDOŚ wyjaśnił,

że było to niedopatrzenie, które nie miało jednak wpływu na wartość wskaźnika opartego na tym mierniku.

(akta kontroli str. 1767, 1770-1774, 1849)

3. Opublikowanie w BIP oświadczenia o stanie kontroli zarządczej za lata 2019-2023 tylko w części dotyczącej działu I oświadczenia, o którym mowa w art. 70 ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴⁶ w sprawie wzoru oświadczenia o stanie kontroli zarządczej.⁴⁷

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że oświadczenie o stanie kontroli zarządczej sporządzane było co roku według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Finansów w sprawie wzoru oświadczenia. Oświadczenie to było przekazywane Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska. Zgodnie ze wzorem, podpis kierownika jednostki widnieje na pierwszej stronie oświadczenia, na której – w Dziale I – wskazuje się własną ocenę stopnia funkcjonowania w jednostce adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w roku poprzednim, popartą dokumentacją kontroli zarządczej (...) Opis w Działach II i III jest dowolny (...) oraz *każdy kierownik jednostki sam decyduje o stopniu szczegółowości informacji. W RDOŚ szczegółowo opisujemy zastrzeżenia dotyczące funkcjonowania kontroli zarządczej w roku poprzednim i działania podjęte w celu poprawy tego funkcjonowania. Dlatego zdecydowałem, że w Biuletynie Informacji Publicznej będziemy zamieszczać wyłącznie skan pierwszej strony oświadczenia [...] Ponieważ z przepisów prawa nie wynika jednoznaczny obowiązek publikowania przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska w Biuletynie Informacji Publicznej dokumentów kontroli zarządczej, podjąłem decyzję że w BIP Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska będą widoczne: 1) plany działalności w całości 2) oświadczenie o stanie kontroli zarządczej – wyłącznie dział I. Działy II i III oświadczenia oraz sprawozdanie z wykonania planu działalności mogą być udostępniane na wniosek, zgodnie z art. 10 ustawy o dostępie do informacji publicznej.*

(akta kontroli str. 1767, 1770-1774)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2019-2024 RDOŚ realizował zadania wynikające z przepisów oraz wytycznych GDOŚ, w tym podejmował działania związane z tworzeniem i aktualizacją obszarów na terenie jego właściwości. W okresie objętym kontrolą został utworzony jeden obszar Natura 2000, a także nastąpiła zmiana granic istniejących obszarów Natura 2000 na podstawie przekazanych przez GDOŚ pism. Zaznaczyć należy, że powyższe działania były konsekwencją wezwania przez KE do usunięcia naruszenia nr 2137/2019, które dotyczyło 45 przypadków, z których dziewięć uznano za niezasadne po przeprowadzonej ocenie. Weryfikacja i usunięcie naruszeń wskazanych przez KE należało do głównych zadań realizowanych przez RDOŚ w latach 2019-2024. W szczególności, w przypadku Jaskini Oblica, dyrektor RDOŚ pomimo posiadania od 2016 r. wiedzy o występowaniu siedliska nocka orzęsionego, który to gatunek stanowił przedmiot zainteresowania Wspólnoty i wymagał ochrony w formie wyznaczenia obszaru Natura 2000, złożył wniosek o utworzenie tego obszaru dopiero 20 czerwca 2020 r. Było to działanie nierzetelne, bowiem w efekcie nieutworzenia tego obszaru stał się on przedmiotem zarzutów formalnych KE.

RDOŚ – pomimo nieprzyjęcia w sposób formalny odrębnej procedury, mającej na celu uregulowanie sposobu postępowania przy zgłaszaniu, aktualizacji lub likwidacji obszarów Natura 2000 – zapewnił prawidłową realizację zadań w przypadku podjęcia decyzji o utworzeniu obszaru. Jednak NIK zwraca uwagę,

⁴⁶ Dz.U. 2023 poz. 1270, dalej: *ufp*.

⁴⁷Dz.U. 2010 nr 238 poz. 1581, dalej: rozporządzenie MF ws. wzoru oświadczenia.

że dopuszczenie we wcześniejszym okresie do powstania opisanych naruszeń, może świadczyć o niekompletności stosowanych w RDOŚ procedur.

Przekazane przez RDOŚ dane, które trafiały do KE, były zgodne z danymi zamieszczonymi w CRFOP. Wprawdzie RDOŚ nieprawidłowo ustalił wartość mierników w planach działalności przyjmując w nich jako wartość liczbę 97 obszarów w mierniku *Liczba zarządzeń oraz rozporządzeń w sprawie ustanowienia planów zadań ochronnych lub planów ochrony dla obszarów Natura 2000 w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim BZ12.2.1.1* oraz wartość 98 w mierniku *Liczba obszarów Natura 2000, na których podjęto działania ochronne w stosunku do łącznej liczby obszarów Natura 2000 w województwie małopolskim*, podczas gdy nie powinny być w niej ujęte obszary zarządzane przez inne podmioty niż Dyrektor RDOŚ, np. dyrektor parku narodowego jednak różnica wartości otrzymanych na tej podstawie wskaźników miała niski próg istotności (poniżej 5%) i nie wpływała na możliwe interpretacje odnośnie do stopnia realizacji celów, które te mierniki opisywały.

OBSZAR

2. Realizacja zadań na obszarach Natura 2000

Opis stanu faktycznego

2.1. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. na obszarze działania RDOŚ było 98 obszarów Natura 2000, w tym 90 wyznaczonych ośmioma decyzjami wykonawczymi KE. I tak:

- decyzją nr 2011/64/UE⁴⁸ objęto 44 obszary,
- decyzją nr 2009/93/WE⁴⁹ objęto trzy obszary,
- decyzją nr 2009/91/WE⁵⁰ objęto 11 obszarów,
- decyzją nr 2008/218/WE⁵¹ objęto 11 obszarów,
- decyzją nr 2008/25/WE⁵² objęto 10 obszarów,
- decyzją nr 2011/62/UE⁵³ objęto dziewięć obszarów,

⁴⁸ Decyzja Komisji nr 2011/64/UE z 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669), Dz.U. UE L z 8 lutego 2011 r.

⁴⁹ Decyzja Komisji nr 2009/93/WE z 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039), Dz.U. UE L 43/63 z 13 lutego 2009 r.

⁵⁰ Decyzja Komisji nr 2009/91/WE z 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 7973), Dz.U. L 43 z 13 lutego 2009 r.

⁵¹ Decyzja Komisji nr 2008/218/WE z 22 grudnia 2009 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG trzeciego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2009) 10415), Dz.U. UE L z 2 lutego 2010 r.

⁵² Decyzja Komisji nr 2008/25/WE z 13 listopada 2007 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2007) 5403), Dz.U. L 12 z 15 stycznia 2008 r.

⁵³ Decyzja Komisji nr 2011/62/UE z 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9663), Dz.U. L 33 z 8 lutego 2011 r.

- decyzjami nr 2013/738/UE⁵⁴ oraz nr 2022/223⁵⁵ objęto po jednym obszarze.

Osiem obszarów nie było objętych decyzjami wykonawczymi KE. Były to OSO, dla których minister właściwy ds. środowiska wydał rozporządzenia w sprawie OSO⁵⁶.

Dla wszystkich 98 obszarów Natura 2000 minister właściwy ds. środowiska wydał odpowiednie rozporządzenia.

(akta kontroli str. 1235-1244)

2.2. W okresie objętym kontrolą RDOŚ nie opracował projektu PO dla żadnego z obszarów Natura 2000.

W 2012 r. RDOŚ zawarł z NFOŚiGW umowę nr 740/2012/Wn50/OP- DO/D z dnia 06.11.2012 r., na opracowanie PO dla obszaru Natura 2000 Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094). RDOŚ prowadził proces planistyczny (przygotowanie dokumentacji, spotkania i warsztaty konsultacyjne, opiniowanie projektów), a następnie konsultacje społeczne. Pismem znak: OP-II.6321.1.1.2017.MMi z dnia 27.12.2017 r., projekt PO został wysłany do Ministerstwa Środowiska celem ustanowienia w drodze rozporządzenia, jednak jak wyjaśnił Dyrektor, projekt nie był procedowany przez Ministerstwo, które ostatecznie w 2023 r. podjęło decyzję o konieczności opracowania PZO dla tego obszaru.

(akta kontroli str. 1114, 2102-2103)

2.3. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) dyrektor RDOŚ sporządził pierwsze projekty PZO dla 24 obszarów położonych w całości lub w części na obszarze jego działania i ustanowił je jako PZO⁵⁷. Dla jednego obszaru dyrektor RDOŚ ustanowił dwa PZO (Torfowisko Orawsko-Nowotarskie – PLC120003)⁵⁸.

Z tego cztery PZO dyrektor RDOŚ ustanowił wspólnie z dyrektorem innej regionalnej dyirekcji ochrony środowiska pierwsze PZO dla czterech obszarów Natura 2000 lub ich części.

Wszystkie powyższe projekty, sporządzone były nieterminowo, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

RDOŚ nie sporządził projektów PZO dla pięciu obszarów: Ostoja Gorczańska (PLH120018), Ostoja Popradzka (PLH120019), Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094), Gorce (PLB120001) oraz Jaskinia Oblica. Dla trzech

⁵⁴ Decyzja Komisji nr 2013/738/UE z 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2013) 7355), Dz.U. L 350/44 z 7 listopada 2013 r.

⁵⁵ Decyzja Komisji 2022/223 z 16 lutego 2022 r. w sprawie przyjęcia piętnastego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2022) 845), Dz.U. UE L z 18 lutego 2022 r.

⁵⁶ Babia Góra i Beskid Niski (rozporządzenie z 5 września 2007 r.); Dolina Dolnej Skawy, Dolina Dolnej Soły, Pasma Policy, Stawy w Brzeszczach (rozporządzenie z 27 października 2008 r.); Gorce, Puszcza Niepołomska (rozporządzenie z 21 lipca 2004 r., zmienione rozporządzeniem z 27 września 2007 r.).

⁵⁷ Armeria (PLH120091), Babia Góra (PLB120011), Biała Góra (PLH120061), Cedron (PLH120060), Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy (PLH120065), Dębówka nad rzeką Uszewką (PLH120066), Dolina rzeki Gróbki (PLH120067), Kościół w Węglówce (PLH120046), Krzeszowice (PLH120044), Lipówka (PLH120010), Łabowa (PLH120036), Łąki koło Kasiny Wielkiej (PLH120082), Nawojowa (PLH120035), Niedzica (PLH120045), Ochotnica (PLH120050), Pleszczotka (PLH120092), Polana Biały Potok (PLH120026), Raba z Mszanką (PLH120093), Rudniańskie Modraszki - Kajasówka (PLH120077), Skawiński obszar łąkowy (PLH120079), Torfowiska Orawsko-Nowotarskie (PLC120003), Tylmanowa (PLH120095), Wiślicka (PLH120084), Źródlika Wiśłoki (PLH120057).

⁵⁸ Rozporządzeniem Ministra Klimatu i środowiska z dnia 5 września 2007r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (DZ. U. nr 25, poz. 133).

z nich, tj. Ostoja Gorczańska (PLH120018), Ostoja Popradzka (PLH120019), Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094) minął 6 – letni okres na ich sporządzenie, co zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W przypadku dwóch obszarów, tj.: Gorce (PLB120001)⁵⁹ oraz Jaskinia Oblica (PLH20097) nie minął jeszcze 6-letni termin na sporządzenie projektu PZO, wskazany w art. 28 ust. 1 uop. Termin ten mija w lutym 2028 r. Ponadto w przypadku obszaru Dolina Białej Przemszy (PLH240038) termin na ustanowienie PZO dla części obszaru powstałej z powiększenia powierzchni w wyniku zmiany granic w 2023 r. mija w lutym 2029 r.

(akta kontroli str. 1235, 1243, 2150-2152)

Analiza 15 PZO⁶⁰ w zakresie zgodności postępowania dyrektora RDOŚ z wymogami § 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000⁶¹ wykazała, że zakres wykonanych prac był zgodny z zakresem prac określonym w tym przepisie, w każdym zbadanym przypadku.

(akta kontroli str. 1275-1307)

W okresie objętym kontrolą RDOŚ nie używał Platformy Informacyjno-Komunikacyjnej⁶² z uwagi na nieaktywny link podany przez GDOŚ⁶³.

(akta kontroli str. 1168-1170)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że PIK powstała w ramach *projektu POliŚ*, który zakończył się w 2015 r., i nie zachowała się w RDOŚ żadna korespondencja dotycząca zamieszczania danych na tej Platformie. Ponadto dodał, że uzyskał informacje od pracowników, że PIK nie będzie wykorzystywany w kolejnych latach, co zostało potwierdzone poprzez dezaktywację strony, na której był on zamieszczony. Podkreślił także, że *na spotkaniach online z pracownikami GDOŚ, pracownicy RDOŚ – od 2019 r. – dostawali dyspozycje zamieszczania danych w SZOP, i tak postępowali*. Dyrektor RDOŚ wyjaśnił również, że celem PIK było m.in. *umożliwienie dostępu do dokumentów PZO dla społeczeństwa i pomimo, że PIK nie działa to zadanie informowania podmiotów zewnętrznych jest w pełni realizowane przy użyciu strony internetowej RDOŚ*.

(akta kontroli str. 1168-1170)

Wysokość i źródła finansowania projektów PZO zostały opisane w pkt 3.3. wystąpienia pokontrolnego.

2.4. Analiza dokumentacji dotyczącej siedmiu 7 PZO⁶⁴ (25% PZO ustanowionych w okresie objętym kontrolą) wykazała, że RDOŚ – zgodnie z art. 28 ust. 3 uop – umożliwił zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków (dla których ochrony

⁵⁹ W przypadku obszaru Natura 2000 Gorce (PLB120001) zakres PZO został zawarty w PO dla Gorczańskiego Parku Narodowego w 2021 r. W wyniku zmiany przebiegu granicy w 2022 r. doszło m.in. do zwiększenia powierzchni obszaru, dla której brak jest dokumentu planistycznego. Ponieważ do zmiany przebiegu granicy i powiększenia terenu doszło w 2022 r. to zastosowanie ma art. 28 ust.1 uop. Obecnie RDOŚ jest na etapie pozyskiwania funduszy na przeprowadzenie ekspertyzy przyrodniczej dla tego fragmentu obszaru, która rozpocznie proces tworzenia projektu PZO.

⁶⁰ Dolina rzeki Gróbkki (PLH120067), Pstroszyce (PLH120073), Raba z Mszanką (PLH120093), Skawiński obszar Łąkowy (PLH120079), Uniejów Parcele (PLH120075), Łąki koło Kasiny Wielkiej (PLH120082), Łabowa (PLH120036), Kalina Mała (PLH120054), Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy (PLH120065), Niedzica (PLH120045), Chodów-Falniów (PLH120063), Kaczmarowe Doły (PLH120062), Babia Góra (PLB120011), Sławice Duchowne (PLH120074), Ochotnica (PLH120050).

⁶¹ Dz.U. 2010 nr 34 poz. 186, dalej: *rozporządzenie MŚ ws. projektu PZO*.

⁶² Dalej: *PIK*.

⁶³ pzo.gdos.gov.pl.

⁶⁴ Cedron (PLH120060), Lipówka (PLH120010), Biała Góra (PLH120061), Dolina rzeki Gróbkki (PLH120067), Skawiński obszar Łąkowy (PLH120079), Łabowa (PLH120036), Babia Góra (PLB120011).

wyznaczono obszar Natura 2000) udział w pracach związanych ze sporządzaniem projektów tych dokumentów. Stosownie do art. 28 ust. 4 ww. ustawy RDOŚ zapewnił możliwość udziału społeczeństwa – na zasadach i w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko⁶⁵ – w postępowaniach, których przedmiotem było sporządzenie projektu PZO.

RDOŚ przystępując do tworzenia PZO dla obszarów Natura 2000 – we wszystkich zbadanych przypadkach – identyfikował zainteresowane osoby i podmioty, ustalając skład Zespołu Lokalnej Współpracy⁶⁶ (dokonywano identyfikacji podmiotów potencjalnie zainteresowanych opracowaniem projektu PZO i zawiadamiano je o rozpoczęciu prac, np. urzędy gmin, starostwa powiatowe, nadleśnictwa, stowarzyszenia).

We wszystkich przypadkach dyrektor RDOŚ podawał do publicznej wiadomości informację o przystąpieniu do sporządzenia projektu PZO dla danego obszaru Natura 2000 poprzez m.in:

- publikację w prasie obwieszczenia o przystąpieniu do sporządzania projektu PZO;
- umieszczenie obwieszczenia na stronie BIP;
- wysłanie obwieszczenia do jednostek samorządu terytorialnego⁶⁷, na których terenie położony był obszar Natura 2000⁶⁸ oraz do nadleśnictw, na których terenie znajdował się dany obszar;
- zamieszczenie karty informacyjnej w publicznie dostępnym wykazie danych o dokumentach zawierających informację o środowisku i jego ochronie (ekoportal.gov.pl).

Po opracowaniu projektu PZO dla obszaru Natura 2000 dyrektor RDOŚ zawiadamiał – w formie obwieszczenia – o sporządzeniu projektu zarządzenia w sprawie ustanowienia PZO oraz o możliwości udziału społeczeństwa w opracowywaniu dokumentu poprzez zapoznanie się z projektem PZO i możliwością składania uwag i wniosków w terminie 21 dni od dnia publicznego wywieszenia obwieszczenia. Informacja ta była podawana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy oraz w związku z art. 28 ust. 3 i 4 uop. Obwieszczenia dyrektora RDOŚ były (w każdym zbadanym przypadku):

- publikowane w prasie;
- wysłane do jst oraz nadleśnictw, na których terenie położony był obszar Natura 2000;
- publikowane na stronie BIP;
- zamieszczone jako karty informacyjne w publicznie dostępnym wykazie danych o dokumentach zawierających informację o środowisku i jego ochronie (ekoportal.gov.pl);
- przesłane do członków ZLW.

Projekty zarządzeń i dokumentacja do PZO zamieszczane były na stronie internetowej RDOŚ (osoby zainteresowane projektem miały 21 dni na składanie uwag i wniosków). W dniu rozpoczęcia konsultacji społecznych przekazywano

⁶⁵ Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227, dalej: *uuioś*.

⁶⁶ Dalej: *ZLW*. Do zadań ZLW należało uczestniczenie w opracowaniu projektów PZO dla obszarów Natura 2000.

⁶⁷ Dalej: *jst*.

⁶⁸ Urzędy gmin i starostwa powiatowe, do których przesłane były obwieszczenia informowały RDOŚ o umieszczeniu obwieszczenia na tablicy ogłoszeń oraz w biuletynach informacji publicznej przez 1 miesiąc.

członkom ZLW projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia PZO oraz dokumentację planu.

Z siedmiu zbadanych przypadków: w trzech przypadkach odbyły się cztery spotkania konsultacyjne ZLW, a w czterech przypadkach – trzy spotkania.

(akta kontroli str. 1309-1323)

2.5. Od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2024 r. dokonano zmiany zarządzeń w sprawie ustanowienia PZO dla 35 obszarów Natura 2000⁶⁹:

Analiza czterech dokumentacji (10%) dotyczących zmian zarządzeń w sprawie ustanowienia PZO dla obszarów: Cybowa Góra (PLH120049), Czarna (PLH120034), Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy (PLH120065), Dolina Dolnej Skawy (PLB120005) wykazała, że: w przypadku prac nad zmianą PZO osoby wchodzące w skład ZLW informowane były o zmianie PZO (m.in. otrzymywały projekt zarządzenia). Ponadto dyrektor RDOŚ – wykonując dyspozycje określone art. 28 ust. 3 i 4 uop oraz § 2 pkt 3 rozporządzenia MŚ ws. projektu PZO, a także art 39 uuios – podawał do publicznej wiadomości informację o sporządzeniu projektu zarządzenia zmieniającego zarządzenie w sprawie ustanowienia PZO dla danego obszaru Natura 2000 oraz o możliwości zapoznania się z nim i składania uwag. Informacje te były – w postaci obwieszczenia – przesyłane do właściwych urzędów, publikowane w BIP oraz publikowane w prasie. Z treścią zarządzenia i jego uzasadnieniem – we wszystkich zbadanych przypadkach – można było zapoznać się na stronie internetowej RDOŚ w zakładce: <https://www.gov.pl/web/rdos-krakow/plany-zadan-ochronnych>.

(akta kontroli str. 1322-1325)

2.6. Analiza procesów opracowywania 15 projektów PZO⁷⁰ w zakresie spełnienia wymogów określonych przez GDOŚ w wytycznych pn. *Opracowanie Planu zadań Ochronnych (PZO) dla obszaru Natura 2000* wykazała, że we wszystkich zbadanych przypadkach za całość procesu sporządzania projektu PZO i nadzór nad osobami wyznaczonymi do pełnienia kluczowych ról w procesie planistycznym odpowiadał dyrektor RDOŚ.

We wszystkich zbadanych przypadkach – zgodnie z ww. wytycznymi – w procesie uczestniczyli:

a) Koordynator PZO – osoba pełniąca tę funkcję odpowiedzialna była za przygotowanie projektu PZO dla konkretnego obszaru Natura 2000 oraz prowadziła szczegółowy proces planistyczny poświęcony przyporządkowanemu obszarowi. Do zakresu czynności koordynatora PZO wchodziło m.in.: pozyskiwanie, analizowanie i gromadzenie informacji na potrzeby wypełnienia dokumentów, sukcesywne wypełnianie szablonu dokumentacji planu aż do

⁶⁹ Cybowa Góra (PLH120049), Czarna (PLH120034), Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy (PLH120065), Dolina Dolnej Skawy (PLB120005), Dolina Dolnej Soły (PLB120004), Dolna Soła (PLH120083), Dolny Dunajec (PLH120085), Giebułtów (PLH120051), Grzymałów (PLH120053), Jadowniki Mokre (PLH120068), Jaroszwiec (PLH120006), Kaczmarowe Doły (PLH120062), Kalina Mała (PLH120054), Kalina-Lisinieć (PLH120007), Komorów (PLH120055), Kościół w Węglówce (PLH120046), Luboń Wielki (PLH120043), Łososina (PLH120087), Małe Pieniny (PLH120025), Na Policy (PLH120012), Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego (PLH120052), Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca (PLH120020), Pasma Policy (PLB120006), Podkowiec w Szczawnicy (PLH120037), Polana Biały Potok (PLH120026), Poradów (PLH120072), Pustynia Błędowska (PLH120014), Raba z Mszanką (PLH120093), Sławice Duchowne (PLH120074), Stawy w Brzeszczach (PLB120009), Środkowy Dunajec z dopływami (PLH120088), Torfowisko Wielkie Błoto (PLH120080), Uroczysko Łopień (PLH120078), Widnica (PLH120076).

⁷⁰ Cedron (PLH120060), Lipówka (PLH120010), Raba z Mszanką (PLH120093), Dębówka nad rzeką Uszewką (PLH120066), Polana Biały Potok (PLH120026), Dolina rzeki Gróbki (PLH120067), Łąki koło Kasiny (PLH120082), Nawojowa (PLH120035), Źródlika Wisłoki (PLH120057), Babia Góra (PLH120011), Łabowa (PLH120036), Tyłmanowa (PLH120095), Biała Góra (PLH120061), Niedzica (PLH120045), Skawiński obszar łąkowy (PLH120079).

zestawienia całości dokumentacji, przygotowanie projektu zarządzenia dyrektora RDOŚ wraz z uzasadnieniem, rozpatrzenie uwag zgromadzonych w czasie konsultacji społecznych, prowadzenie i udział w spotkaniach ZLW.

b) Ekspert przyrodnik / wykonawca ekspertyzy – osoba pełniąca tę rolę była podmiotem / osobą zewnętrzną specjalizującą się w zakresie ekologii konkretnych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

c) Interesariusze, tj. osoby i podmioty zewnętrzne zapraszane do spotkań dyskusyjnych (ZLW), które były elementem procesu planistycznego (np. właściciele/zarządcy terenów, urzędy gmin, nadleśnictwa, Polski Związek Łowiecki, Polski Związek Wędkarski, regionalne zarządy gospodarki wodnej⁷¹). W czterech przypadkach – dotyczących procesu planistycznego na obszarach: Raba z Mszanką (PLH120093), Dębówka nad rzeką Uszewką (PLH120066), Polana Biały Potok (PLH120026), Dolina rzeki Gróbki (PLH120067) – uczestniczył moderator/mediator.

Poza osobami pełniącymi ww. funkcje we wszystkich przypadkach w tworzeniu projektu PZO uczestniczyli: planista regionalny oraz – poza jednym przypadkiem⁷² – asystent planisty regionalnego, pracownik zaangażowany w przygotowanie projektu PZO w zakresie planowania przestrzennego, pracownik zaangażowany w przygotowanie projektu PZO w zakresie GIS⁷³, pracownik ds. zamówień publicznych, pracownik ds. obsługi księgowej, radca prawny, pracownik odpowiedzialny za wprowadzenie PZO do legislatora, naczelnik Wydziału OPiON. Koordynatorami PZO⁷⁴ byli pracownicy RDOŚ posiadający wykształcenie przyrodnicze (m.in. ukończyli studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydziale Hodowli i Biologii Zwierząt Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie) oraz dokumentujący się szkoleniami dotyczącymi obsługi oprogramowania QGIS.

(akta kontroli str. 409-530, 1326-1356)

2.7. W okresie objętym kontrolą RDOŚ wykorzystywał do planowania dane pozyskane w ramach oceny realizacji celów i stanu ochrony przedmiotów ochrony Natura 2000. Zarządzanie powyższymi danymi realizowane było przy użyciu SZOP, w którym na bieżąco dokonywano zapisów dotyczących zaobserwowanych lub zgłoszonych stanów nieprawidłowych w zakresie funkcjonowania obszarów Natura 2000 oraz podjętych przez RDOŚ działań zaradczych z określonymi terminami realizacji⁷⁵. Dotyczyło to m.in. zgłoszeń dotyczących zaśmieceń na tych obszarach oraz rozjeżdżeń motoryzacyjnych. W SZOP odnotowywano zgłoszenia takich zdarzeń do odpowiednich komend Policji. Szczegółowym oględzinom poddano zarządzanie zadaniem dotyczącym ochrony ptactwa wodnego. Zadanie rozpoczęło się w 2018 r., a zakończyło w 2021 r. i dotyczyło opóźnienia rozpoczęcia okresu polowań na ptactwo wodne. W ramach tego działania przeprowadzono szkolenie dla myśliwych polujących na obszarach Natura 2000, wystosowano pismo do GDOŚ w sprawie podjęcia działań mających na celu zobligowanie Polskiego Związku Łowieckiego do poddawania planów łowieckich strategicznej ocenie. Dyrektor RDOŚ wystąpił do

⁷¹ Zgodnie z wymogiem art. 28 ust. 3 uop.

⁷² Obszar Babia Góra (PLH120011).

⁷³ Geographical Information Systems (system informacji geograficznej).

⁷⁴ W okresie objętym kontrolą dyrektor RDOŚ funkcje koordynatora PZO powierzył wymiennie dwóm osobom.

⁷⁵ W SZOP określano termin realizacji działania zaradczego zarządzanego przy użyciu funkcji kalendarza w formie listy zadań na dany miesiąc roku. System ten nie pozwala na zagregowanie zadań zaradczych.

Marszałka Województwa Małopolskiego o podjęcie kroków w celu przesunięcia terminów polowań i wnioskowana zmiana została wprowadzona uchwałą Sejmiku Województwa Małopolskiego⁷⁶. SZOP dawał możliwość wygenerowania raportu w zakresie realizacji celów dotyczących zadań na obszarach Natura 2000 zarówno do GDOŚ, jak i do KE.

(akta kontroli str. 1175-1202)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że od 2019 r. RDOŚ gromadzi informacje w SZOP, oraz że system ten wspiera również proces planowania potrzeb w zakresie środków finansowych, prowadzenia działań ochronnych, zapewnia dostęp do aktualnych informacji o formach ochrony przyrody i zgromadzonej dokumentacji. Ponadto dodał, że dane zgromadzone w SZOP pozwalają na automatyczne wygenerowanie raportu na temat działań zgodnie z dyrektywą siedliskową.

(akta kontroli str. 1175-1202)

2.8. W latach 2019-2024 (30 czerwca 2024 r.) na terenie Małopolski zlokalizowanych było 98 obszarów Natura 2000, z tego: 87 obszarów SOO (PLH), osiem OSO (PLB) oraz trzy posiadające wspólne granice – obszar ptasi i siedliskowy (PLC).

Dyrektor RDOŚ sprawował nadzór nad całością lub częścią 94 z 98 obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie województwa małopolskiego. Nad czterema obszarami Natura 2000, tj. Dolina Prądnika (PLH120004), Pieniny (PLC120002), Ostoja Babiogórska oraz Tatry (PLC120001) nadzór sprawowali dyrektorzy parków narodowych.

W latach 2019-2024 – zgodnie z art. 28 ust. 5 uop – dyrektor RDOŚ ustanowił w drodze zarządzenia PZO dla 28 obszarów Natura 2000 lub ich części, w tym cztery wspólnie z dyrektorem innej regionalnej dyrekcji ochrony środowiska.

Według stanu na 30 listopada 2024 r. spośród obszarów Natura 2000 położonych w całości lub w części na terenie województwa małopolskiego:

- 56 objętych było w całości PZO,
- 10 obszarów⁷⁷ objętych było w części PZO⁷⁸,
- osiem obszarów⁷⁹ objętych było w całości PUL z zakresem PZO,
- osiem obszarów⁸⁰, dla których dokument planistyczny opracowali dyrektorzy innych regionalnych dyrekcji,

⁷⁶ Uchwała - nr XXXVI/480/21 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 10 marca 2021 r. w sprawie skrócenia okresu polowań na ptactwo łowne: krzyżówkę, głowienkę, cyraneczkę, czernicę, łyskę, gęś gęgawę, gęś zbożową oraz gęś białoczelną na terenie województwa małopolskiego w obszarach Natura 2000: Dolina Dolnej Soły PLB120004, Dolina Dolnej Skawy PLB120005 i Stawy w Brzeszczach PLB120009.

⁷⁷ Babia Góra (PLB120011), Bednarka (PLH120033), Biała Góra (PLH120061), Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy (PLH120065), Dolinki Jurajskie (PLH120005), Łabowa (PLH120036), Nawojowa (PLH120035), Niedzica (PLH120045), Rudniańskie Modraszki – Kajasówka (PLH120077), Skawiński obszar łąkowy (PLH120079).

⁷⁸ Na pozostałej części tych obszarów obowiązywały odpowiednio: Babia Góra – PO dla Babiogórskiego Parku Narodowego, Bednarka - PZO opracowane przez RDOŚ w Rzeszowie, Biała Góra – PUL Nadleśnictwo Miechów, Dębnicko-Tyniecki Obszar łąkowy - PO dla Bielańsko-Tynieckiego Parku Krajobrazowego, Dolinki Jurajskie – PO dla PK Dolinki Krakowskie, Łabowa – PUL Nadleśnictwo Nawojowa, Niedzica – PUL Nadleśnictwo Krościenko, Rudniańskie Modraszki – Kajasówka – PO Rudniańskiego Parku Krajobrazowego, Skawiński obszar łąkowy – PO dla Bielańsko-Tynieckiego Parku Krajobrazowego.

⁷⁹ Białowodzka Góra nad Dunajcem (PLH120096), Dąbie (PLH120064), Kępa na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Koło Grobli (PLH120008), Kwiatówka (PLH120056), Lubogoszcz (PLH120081), Opalunki (PLH120071), Sterczów-Ścianka (PLH120015).

⁸⁰ Beskid Mały (PLH240023), Beskid Niski (PLB180002), Dolina Białej Przemyszy (PLH240038), Dolina Górnej Mierzawy (PLH260017), Liwocz (PLH180046), Ostoja Magurska (PLH180001), Ostoja Środkowojurajska (PLH240009), Wisłoka z dopływami (PLH180052).

- 12 objętych było w części PO z zakresem PZO (trzy w parkach narodowych, pięć w parkach krajobrazowych i cztery w rezerwacie przyrody).

(akta kontroli str. 1235-1243, 2150-2160)

W okresie objętym kontrolą nie było przypadku opracowania PZO, który nie zostałby ustanowiony.

Obszary Natura 2000, dla których nie opracowano dokumentów planistycznych zostały wskazane w pkt 2.3. wystąpienia pokontrolnego.

2.9. Wg stanu na dzień 30 listopada 2024 r. na terenie działania RDOŚ było 78 obszarów Natura 2000 wykraczających w całości lub w części poza obszar parku narodowego lub poza obszar objęty PUL z zakresem PZO. W przypadku 60⁸¹ obszarów Natura 2000, działania ochronne były zaplanowane w dokumentach planistycznych (zarządzenia dyrektora RDOŚ), w czterech przypadkach⁸² działania ochronne były zaplanowywane w PO parku krajobrazowego z zakresem PZO, dla dziewięciu obszarów działania zaplanowano w PZO (zarządzenia dyrektora RDOŚ oraz inny dokument planistyczny- PO lub PUL z zakresem PZO).

Do obszarów Natura 2000 położonych w całości lub w części na terenie województwa małopolskiego i nieposiadających PO lub PZO dla tego terenu należały: Beskid Niski (PLB180002), Ostoja Magurska (PLH180001)⁸³, Gorce (PLB120001), Ostoja Gorczańska (PLH120018), Ostoja Popradzka (PLH120019), Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094), Jaskinia Oblica (PLH120097). W trzech przypadkach⁸⁴ RDOŚ realizował zadania ochronne – w ramach nadzoru, o którym mowa w art. 27a ust. 2 uop – pomimo że nie ustanowiono dokumentów planistycznych⁸⁵. Działania na tych trzech obszarach oparte były m.in. o ekspertyzy dotyczące siedlisk, w ramach gromadzenia informacji niezbędnych do sporządzenia projektów PZO, a także w oparciu o inne dokumenty⁸⁶.

W dwóch przypadkach⁸⁷ RDOŚ nie prowadził działań ochronnych, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1203-1216, 1528-1532, 1802-1813)

2.10. W okresie objętym kontrolą dyrektor RDOŚ dokonał uzgodnienia trzech PUL i trzech aneksów do PUL w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 lub jego części pokrywającego się w całości lub w części z obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa:

⁸¹ W tym Rezerwat Luboń Wielki.

⁸² Dolina Prądnika, Ostoja Babiogórska, Pieniny oraz Tatry.

⁸³ Dokumenty planistyczne dla Ostoi Magurskiej oraz Beskidu Niskiego opracowuje RDOŚ w Rzeszowie na podstawie porozumienia WOA7104.2022 w sprawie wspólnej realizacji opracowania projektu zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 Beskid Niski 180002 oraz Ostoja Magurska PLH180001 zawartego 28 lutego 2022 r.

⁸⁴ Ostoja Gorczańska (PLH120018), Ostoja Popradzka (PLH120019) i Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094).

⁸⁵ Były to m.in. następujące działania ochronne: wycinka i karczowanie z usunięciem biomasy, wypas zwierząt hodowlanych z usuwaniem niedojadów i jednorocznych odrośli, koszenie wysokich traw i turzyc, gatunków ekspansywnych oraz inwazyjnych, kształtowanie odpowiedniej struktury siedlisk (usunięcie podrostu drzew i krzewów), regulowanie poziomu zwierciadła wód gruntowych, inwentaryzacja siedlisk.

⁸⁶ Opinia Regionalnego Dyrektora ST-II.410.2.19.2021.DKo, postępowania prowadzone w oparciu o art. 96 uoiós, a także w oparciu o art. 118 uop.

⁸⁷ Gorce (PLB120001) oraz Jaskinia Oblica (PLH120097).

- 1) Postanowienie z 5 sierpnia 2020 r., znak: OP.II.611.4.2020.MSz.1 – uzgadniające aneks do PUL dla Nadleśnictwa Miechów na lata 2013 – 2022 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. uwzględniający zakres PZO dla obszarów Natura 2000: Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Kępie na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Kwiatówka (PLH120056), Opalonki (PLH120071), Sterczów – Ścianka (PLH120015).
- 2) Postanowienie z 13 kwietnia 2023 r., znak: OP.611.1.2023.MSk – uzgadniające projekt PUL dla Nadleśnictwa Miechów na lata 2023-2032 w zakresie zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Kępie na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Kwiatówka (PLH120056), Opalonki (PLH120071), Sterczów – Ścianka (PLH120015).
- 3) Postanowienie z 31 lipca 2020 r., znak: OP.II.611.5.2020.MSk.1 – uzgadniające aneks do PUL dla Nadleśnictwa Niepołomice na lata 2012 – 2021 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Koło Grobli (PLH120008).
- 4) Postanowienie z 25 maja 2022 r., znak: OP.611.1.2022.MSk – uzgadniające projekt PUL dla Nadleśnictwa Niepołomice na lata 2022 – 2031 w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Koło Grobli (PLH120008).
- 5) Postanowienie z 15 lipca 2020 r., znak: OP.II.611.8.2020.MSk.1 – uzgadniające PUL dla Nadleśnictwa Nawojowa na lata 2020 – 2029 w zakresie zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 Nawojowa (PLH120035), Łabowa (PLH120036).
- 6) Postanowienie z 30 lipca 2020 r., znak: OP.II.611.6.2020.MSk.1 – uzgadniające aneks do PUL dla Nadleśnictwa Limanowa na lata 2016 – 2025 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lubogoszcz (PLH120081).

Wszystkie uzgodnione PUL i aneksy do PUL zawierały elementy wymagane art. 28 ust. 10 uop.

We wszystkich przypadkach stwierdzono brak potrzeby sporządzenia PO.

W czterech przypadkach dyrektor RDOŚ wydał postanowienie odmawiające uzgodnienia:

- 1) Postanowienie z 26 lutego 2020 r., znak: OP.II.611.4.2020.MSk – odmawiające uzgodnienia aneksu do PUL dla Nadleśnictwa Miechów na lata 2013 – 2022 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. uwzględniającego zakres planu zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Kępie na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Kwiatówka (PLH120056), Opalonki (PLH120071), Sterczów – Ścianka (PLH120015).
- 2) Postanowienie z 27 lutego 2020 r., znak: OP.II.611.5.2020.MSk – odmawiające uzgodnienia aneksu do PUL dla Nadleśnictwa Niepołomice na lata 2012 – 2021 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Koło Grobli (PLH120008).
- 3) Postanowienie z 27 lutego 2020 r., znak: OP.II.6.2020.MSk - odmawiające uzgodnienia aneksu do PUL dla Nadleśnictwa Limanowa na lata 2016 – 2025 wg stanu na 1 stycznia 2020 r. w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lubogoszcz (PLH120081).
- 4) Postanowienie z 15 czerwca 2020 r., znak: OP.II.611.8.2020.MSk – odmawiające uzgodnienia PUL dla Nadleśnictwa Nawojowa na lata 2020 – 2029 w zakresie zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 Nawojowa (PLH120035), Łabowa (PLH120036).

Odmowy uzgodnienia PUL wynikały ze stwierdzonych braków lub błędów w przedłożonych do uzgodnienia dokumentach. W treści uzasadnień do postanowień odmawiających uzgodnienia PUL podano – we wszystkich przypadkach – że nie odpowiadają one w pełni zakresowi PZO wskazanemu w art. 28 uop oraz w rozporządzeniu MŚ ws. projektu PZO, dlatego też uznano, że wymagają one poprawy i nie jest możliwe uzgodnienie ich w obecnym zakresie. W treści uzasadnienia szczegółowo podawano rodzaj stwierdzonych błędów i zastrzeżeń stwierdzonych dla danego dokumentu oraz uwagi i wskazówki, według których aneks należy uzupełnić. Wszystkie zgłoszone przez RDOŚ zastrzeżenia i uwagi zostały uwzględnione przez nadleśnictwa. Po uwzględnieniu przez nadleśnictwa zgłoszonych uwag i zastrzeżeń RDOŚ wydał postanowienia uzgadniające.

(akta kontroli str. 344-386, 1533-1577)

Analiza wszystkich odmów uzgodnienia PUL odnośnie do przyczyn odmowy uzgodnienia przez RDOŚ, wykazała, że:

1) W przypadku wniosku RDLP odnośnie do uzgodnienia PUL dla Nadleśnictwa Miechów w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (z 31 stycznia 2020 r. znak: ZU.6005.3.2018.):

Przedłożono aneks do PUL na okres gospodarczy 2013-2022 celem jego uzgodnienia w zakresie zadań ochronnych PZO dla obszarów Natura 2000: Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Kępie na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Kwiatówka (PLH120056), Opalonki (PLH120071), Sterczów – Ścianka (PLH120015). Stwierdzone błędy były związane m.in.: z błędnym opisem granic Natura 2000: Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Kępie na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Kwiatówka (PLH120056), Opalonki (PLH120071), Sterczów – Ścianka (PLH120015); z błędami na załącznikach mapowych dla ww. obszarów; z brakiem istniejących zagrożeń w obszarach: Opalonki, Kwiatówka i Dąbie; z błędami w opisie zagrożeń dla obszarów Biała Góra, Dąbie, Opalonki, Sterczów - Ścianka; z błędami w oznaczeniach kodowych przedmiotów ochrony (obuwik pospolity, dzwonecznik wonny); z błędnie opisanymi celami działań ochronnych dla ww. obszarów (poza obszarem Kępie na Wyżynie Miechowskiej); z błędnym określeniem podmiotu odpowiedzialnego za realizację działań ochronnych; z błędnie określonymi działaniami obligatoryjnymi i fakultatywnymi dla siedliska 6210; z błędnie określonymi działaniami związanymi z monitoringiem stanu przedmiotów ochrony; z błędami w opisanym działaniach ochronnych; z błędnie określonymi wskazaniem do zmian dokumentów planistycznych.

2) W przypadku wniosku RDLP odnośnie do uzgodnienia PUL dla Nadleśnictwa Niepołomice (z 31 stycznia 2020 r., znak: ZU.6005.3.2018):

Przedłożono aneks do PUL na okres gospodarczy 2012-2021 celem jego uzgodnienia w zakresie zadań ochronnych PZO dla obszarów Natura 2000 Koło Grobli (PLH120008). Stwierdzone błędy były związane m.in.: z błędnym opisem granic obszaru Natura 2000, z niewłaściwym przedstawieniem granic na załącznikach graficznych, z nieścisłością w zapisach zagrożeń celów i działań ochronnych, z błędami w zapisach dotyczących monitoringu oraz podmiotu odpowiedzialnego za jego realizację, z błędami w zapisach dotyczących zmian do dokumentów planistycznych.

3) W przypadku wniosku RDLP odnośnie do uzgodnienia PUL dla Nadleśnictwa Limanowa (z 31 stycznia 2020 r., znak: ZU.6005.3.2018):

Przedłożono aneks do PUL na okres gospodarczy 2013-2022 celem jego uzgodnienia w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lubogoszcz

(PLH120081). Stwierdzone błędy były związane m.in. z błędnym opisem granic Natura 2000 Lubogoszcz (PLH120081), z niewłaściwym przedstawieniem na załącznikach graficznych granic obszaru, z nieścisłościami w zapisach zagrożeń oraz we wskazaniach do zmian w dokumentach planistycznych, z błędami w zapisach dotyczących realizacji działań ochronnych, z błędami w zapisach dotyczących monitoringu.

4) W przypadku wniosku RDLP odnośnie do uzgodnienia PUL dla Nadleśnictwa Nawojowa (z 31 stycznia 2020 r., znak: ZU.6004.3.2017):

Przedłożono aneks do PUL na okres gospodarczy 2020-2029 celem jego uzgodnienia w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Nawojowa (PLH120035), Łabowa (PLH120036). Stwierdzone błędy były związane m.in.: z błędnym opisem granic Natura 2000 Nawojowa (PLH120035) i Łabowa (PLH120036), z brakiem zapisów dla wszystkich przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, z nieścisłościami w zapisach zagrożeń w celach i działaniach ochronnych, z błędnymi wskazaniem do zmian w dokumentach planistycznych. Na wydzieleniach leśnych obejmujących obszar Natura 2000 zaproponowane zostały m.in. rębnie zupełne oraz trzebieże wczesne i późne. Rębnie zaplanowane zostały na wydzieleniach leśnych położonych w następujących nadleśnictwach:

- w PUL Nadleśnictwa Miechów⁸⁸: na lata 2013-2022 zawarto PZO dla siedmiu obszarów Natura 2000, z tego na dwóch wydzieleniach w obszarze Kwiatówka zaproponowano cięcia rębne. Zgodnie z opinią RDOŚ z 6 listopada 2013 r. proponowane działania w PUL nie miały istotnego wpływu na przedmioty ochrony Natura 2000;
- w PUL Nadleśnictwa Niepołomice na lata 2012-2021 zawarto PZO dla obszaru Natura 2000 Koło Grobli PLH120008. W PUL zaproponowano 227 wydzieleni, z czego na 10 zaplanowano cięcia rębne. Zgodnie z opinią RDOŚ z 2012 r. proponowane działania nie miały wpływu na przedmioty ochrony Natura 2000;
- w PUL Nadleśnictwa Niepołomice na lata 2022-2031 zawarto PZO dla obszaru Natura 2000 Koło Grobli PLH120008. W PUL zaproponowano 209 wydzieleni, z czego na 12 zaplanowano cięcia rębne. Zgodnie z opinią RDOŚ z 22 czerwca 2022 r. proponowane działania nie miały wpływu na przedmioty ochrony Natura 2000;
- w PUL Nadleśnictwa Nawojowa na lata 2020-2029 zawarto PZO dla dwóch obszarów Natura 2000: Nawojowa PLH120035 oraz Łabowa PLH120036. W PUL dla obszaru Nawojowa zaproponowano 55 wydzieleni, z czego na dwóch zaplanowano cięcia rębne. W PUL dla obszaru Łabowa zaproponowano 225 wydzieleni, z czego na 38 zaplanowano cięcia rębne. Zgodnie z opinią RDOŚ z 14 sierpnia 2020 r. proponowane działania nie miały wpływu na przedmioty ochrony Natura 2000.

Trzebieże wczesne i późne planowane były m.in. w nadleśnictwach: Miechów, Niepołomice oraz Nawojowa. Działania w ramach trzebieży były akceptowane przez RDOŚ jako działania pielęgnacyjne i regulacyjne.

(akta kontroli str. 344-386, 1533-1577)

⁸⁸ Biała Góra (PLH120061), Dąbie (PLH120064), Kępa na Wyżynie Miechowskiej (PLH120070), Kwiatówka (PLH120056), Opalunki (PLH120071), Wały (PLH120017), Sterczów - Ścianka (PLH120015).

2.11. W latach 2019 – 2024 (do 30 czerwca), RDOŚ wydał sześć uzgodnień w formie postanowienia uzgadniającego w PUL zakres zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 lub jego części pokrywającego się w całości lub w części z obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa.

Od wydanych uzgodnień Dyrektor RDOŚ nie wnosił zażaleń do ministra właściwego do spraw środowiska zgodnie z art. 28 ust. 11b uop. W postępowaniach uzgodnieniowych, z uwagi na stwierdzone braki przed wydaniem postanowienia uzgadniającego, w okresie objętym kontrolą, wydano cztery postanowienia, w których odmówiono uzgodnienia PUL w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 lub jego części pokrywającego się w całości lub w części z obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa. Od postanowień odmawiających uzgodnienia RDLP również nie wnosił zażaleń do ministra właściwego do spraw środowiska zgodnie z art. 28 ust. 11b uop.

(akta kontroli str. 344-386, 1567-1570)

2.12. Od 2019 r. RDOŚ gromadził informacje zawarte w dokumentach planistycznych dla obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody w SZOP. Funkcjonalność bazy SZOP, pozwalała na automatyczne wygenerowanie raportu z wdrażania dyrektyw: ptasiej i siedliskowej przez GDOŚ i następnie dla KE. Zgodnie z dyspozycją art. 31 uop najbliższy raport będzie sporządzony w 2025 r.

(akta kontroli str. 1175-1202, 1846)

Dyrektor RDOŚ, sprawując nadzór nad obszarami Natura 2000, corocznie pozyskiwał od kilkudziesięciu podmiotów informacje na temat działań podejmowanych dla ochrony obszarów Natura 2000, które wprowadzane były do SZOP i na tej podstawie przygotowywał raporty roczne. Raporty te zawierały m.in. informacje na temat działań z zakresu czynnej ochrony siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000 oraz inicjatyw podejmowanych w zakresie działań informacyjno-edukacyjno-przyrodniczych

(akta kontroli str. 1357-1527, 1846)

Corocznie sporządzane raporty – jak oświadczył Dyrektor RDOŚ - służyły również do przygotowywania raportu dla KE sporządzanego na temat wdrażania dyrektyw: ptasiej i siedliskowej. Ostatni raport dla KE był sporządzony przez GDOŚ w 2019 r. RDOŚ przekazał materiały do sporządzenia raportu w 2018 r. – materiały te dotyczyły m.in. działań ochronnych, zagrożeń zidentyfikowanych w obszarach Natura 2000 oraz stanu zaawansowania prac nad PZO. Ocenę stanu zachowania siedlisk i gatunków w sieci Natura 2000 opracował Instytut Ochrony Przyrody PAN.

(akta kontroli str. 1846, 2098-2101, 2105-2106)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. RDOŚ (stan na 30 czerwca 2024 r.) niezgodnie wymogami art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, który stanowił m.in., że pierwszy projekt PZO dla obszaru Natura 2000 sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez KE jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków, nie sporządził projektów PZO dla trzech obszarów: Ostoja Gorczańska (PLH120018), Ostoja Popradzka (PLH120019) oraz Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094):
 - a. Ostoja Gorczańska – obszar został wyznaczony przez KE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 19 marca 2008 r.;

- b. Ostoja Popradzka obszar został wyznaczony przez KE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 19 marca 2008 r.;
- c. Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego –obszar został wyznaczony przez KE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 13 lutego 2009 r.

(akta kontroli str. 1235-1243)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że opracowanie PZO jest skomplikowanym i długotrwałym procesem wymagającym wielu ekspertyz przyrodniczych a wobec braku środków finansowych na opracowanie tych PZO opóźniło się. Odnośnie do Ostoi Gorczańskiej, Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że *opracowanie PZO zlecił Dyrektor Parku ze środków Parku Narodowego w ramach planu ochrony (PO). W tym obszarze było dużo przedmiotów ochrony (25) i dla każdego należało opracować szczegółowe cele. Wszystkie te wymagane przez KE działania wpłynęły na pracochłonność i wydłużyły proces tworzenia PZO.*

Ponadto – jak wyjaśnił Dyrektor – RDOŚ, Konserwator Przyrody informowała Ministerstwo Klimatu pismem, że w czasie w którym Ministerstwo procedowało projekt PO, zapisy przedmiotowego projektu PO częściowo się zdezaktualizowały z uwagi na fakt, że *1) Komisja Europejska zaakceptowała wnioski o powiększenie obszaru poprzez dołączenie do obszaru stanowiska będącego miejscem kolonii rozrodczej podkowca małego (powstała więc niezgodność projektu z rzeczywistymi granicami obszaru, brakuje też określonych zagrożeń, celów i działań ochronnych dla nowego stanowiska przedmiotu ochrony); 2) część działań ochronnych przewidziana w projekcie planu została międzyczasie wykonana w ramach projektów unijnych RDOŚ w Krakowie oraz PTPP „pro Natura”; 3) projekt planu ochrony nie zawiera szczegółowych celów działań ochronnych dla przedmiotów ochrony.*

Odnośnie do PZO Ostoi Popradzkiej, Dyrektor wyjaśnił, że *był to duży teren, 57,9 tys. ha i PZO było procedowane w specyficznych warunkach i w bardzo dużej szczegółowości wymaganej przez władze gmin i powiatów (11 jst). Był to projekt prowadzony pod dużą presją społeczną z uwagi na formułowanie oczekiwań i uwag od strony mieszkańców. Region jest inwestycyjny i turystyczny i na spotkaniach ZLW była zgłaszana duża liczba uwag. Liczba ekspertyz, które należało sporządzić dla 33 przedmiotów ochrony z taką dokładnością jakiej oczekiwały samorzady wymagały dużych nakładów finansowych oraz znacznie wydłużyły okres opracowania.*

(akta kontroli str. 387-389, 2102-2104)

2. Nieustalenie do 30 czerwca 2024 r. priorytetowych działań dla trzech obszarów: Ostoja Gorczańska, Ostoja Popradzka oraz Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego, a zatem na gruncie krajowym nieustanowienie dla nich PZO w terminie 6 lat od ich zatwierdzenia, jako obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty.

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej po zatwierdzeniu terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty, państwa członkowskie możliwie najszybciej, nie później niż w ciągu 6 lat, wyznaczają ten teren jako specjalny obszar ochrony, ustalając priorytetowe działania w świetle znaczenia tych terenów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego (...) a także do celów spójności Natury 2000 oraz w świetle zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te tereny.

Dyrektor wyjaśnił, że powody nieterminowego ustalenia działań i celów ochrony wynikało z obłożenia zadaniami pracowników RDOŚ.

(akta kontroli str. 2149)

3. Wg stanu na 30 czerwca 2024 r. Dyrektor RDOŚ nieterminowo, tj. po terminie wskazanym w art. 28 ust. 1 uop, sporządził 34 projekty PZO (17 projektów PZO, dla obszarów, które położone były w całości na terenie działania Dyrektora RDOŚ oraz 17 projektów PZO dla obszarów Natura 2000, które w części objęte były planami ochronnymi dla parków narodowych, krajobrazowych, a także zawierały się w planach urządzenia lasu).

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że w przypadku 17 obszarów Natura 2000 w całości położonych na obszarze jego działania *PZO dla tych obszarów finansowane było w ramach projektów europejskich, przy czym uruchomienie środków finansowych nastąpiło w okresie od ponad 2 lat od zgłoszenia zapotrzebowania na środki finansowe i to było powodem przekroczeń terminu 6 lat.*

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił także, że w przypadku 17 obszarów Natura 2000 w całości położonych na obszarze jego działania opóźnienie przy opracowaniu projektów PZO wynikało z braków kadrowych, a także finansowych. Odnośnie do obszarów, dla których PZO zawierały się w planach ochrony dla parków narodowych i parków krajobrazowych oraz planach urządzenia lasu wyjaśnił, że niecelowe i nieekonomiczne było odrębne ustanawianie projektów PZO, skoro zakresy tych projektów mieściły się w zakresach planów ochrony. *Ponadto – jak wyjaśnił Dyrektor RDOŚ – w latach 2011-2020 RDOŚ zawarł porozumienia z dyrektorami parków oraz nadleśnictwami, na mocy których obszary Natura 2000 miały opracowane zakresy PZO w PO oraz PUL. Z tego punktu – jak wyjaśnił Dyrektor – RDOŚ nie mógł odpowiadać za przekroczenie 6-letniego okresu na sporządzenie PO, w których zawierał się zakres PZO.*

Odnośnie do obowiązku Dyrektora RDOŚ dotyczącego sporządzania PZO dla obszarów Natura 2000 położonych częściowo w parkach narodowych, krajobrazowych oraz lasach (PUL), NIK zwraca uwagę⁸⁹, że ustawodawca w przepisach uop wprowadził różne dokumenty planistyczne jako środki realizacji celów ochrony przyrody w odniesieniu do obszarów Natura 2000. Cele ochrony przyrody są realizowane przez opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych (art. 3 uop). Plany ochrony są dokumentami szczegółowymi, ustanawianymi przez ministra właściwego do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, na okres 20 lat (art. 29 ust. 3 uop). Plan ochrony ustanawia się w terminie 5 lat od dnia utworzenia parku narodowego (art. 18 ust. 2 uop), z tym że termin dla sporządzenia planów ochrony dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych utworzonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw, dla których nie ustanowiono planu ochrony, wynosił 10 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy i upłynął 15 listopada 2018 r. Określona przez ustawodawcę relacja pomiędzy dokumentami planistycznymi pozwala przyjąć, że w przypadku braku ustanowienia planu ochrony ustawodawca wprowadził obowiązek sporządzenia projektu planu zadań ochronnych, który z założenia jest mniej szczegółowy niż plan ochrony. PZO jest wprowadzany jako akt prawa miejscowego w drodze zarządzenia wydawanego przez RDOŚ jako organu właściwego, sprawującego nadzór nad obszarem (art. 28 ust. 5 uop). W tej sytuacji nie może budzić wątpliwości, że ustanowienie planu ochrony wyłącza obowiązek sporządzenia PZO dla obszaru Natura 2000 lub jego części (art. 28 ust. 11 pkt 1 uop). Dotyczy to również sytuacji, w której obszar Natura 2000 lub jego część pokrywa się z obszarem parku narodowego, dla którego ustanowiono

⁸⁹ Opinia nr KPK-KPP.022.1037.2024 z 27 listopada 2024 r.

plan ochrony albo ustanowiono zadania ochronne (art. 28 ust. 11 pkt 2 i 3 uop). Oznacza to jednocześnie, że w razie, gdy nie zaistniały przypadki, o których mowa w art. 28 ust 11 pkt 1-3 uop (tj. nie ustanowiono planu ochrony), to organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 ma obowiązek sporządzenia projektu PZO dla tego obszaru lub jego części.

(akta kontroli str. 1168-1170, 2107-2114)

4. Według stanu na 30 czerwca 2024 r. Dyrektor RDOŚ z opóźnieniem ustanowił cele i środki ochronne na:

a) na 31 obszarach siedliskowych⁹⁰ opóźnienia wynosiły od roku i dziewięciu miesięcy do 10 lat i ośmiu miesięcy po ich zatwierdzeniu przez KE, tj. z naruszeniem art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej,

b) na trzech obszarach ptasich⁹¹ z opóźnieniem od czterech lat i 11 miesięcy do 11 lat i dwóch miesięcy po dacie ich klasyfikacji przez Polskę, tj. z naruszeniem art. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa oraz art. 6 ust. 2 w związku z art. 7 dyrektywy siedliskowej.

Zgodnie z art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej po zatwierdzeniu terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty, państwa członkowskie możliwie najszybciej, nie później niż w ciągu 6 lat, wyznaczają ten teren jako specjalny obszar ochrony, ustalając priorytetowe działania w świetle znaczenia tych terenów dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego (...) a także do celów spójności Natury 2000 oraz w świetle zagrożenia degradacją lub zniszczeniem, na które narażone są te tereny.

Na podstawie art. 3 dyrektywy ptasiej państwa członkowskie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu ochrony, zachowania lub przywrócenia wystarczającej różnorodności i obszaru naturalnych siedlisk wszystkich gatunków ptactwa. Z kolei art. 6 ust. 2 dyrektywy siedliskowej stanowi, że państwa członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary, o ile to niepokojenie może mieć znaczenie w stosunku do celów niniejszej dyrektywy. Obowiązki określone m.in w ww. przepisie zastępują obowiązki wynikające z art. 4 ust. 4 zdanie pierwsze dyrektywy ptasiej, o czym stanowi art. 7 dyrektywy siedliskowej.

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że powód nieterminowego ustanowienia środków szczegółowo wyjaśnił odnosząc się do nieterminowego ustanowienia wszystkich 34 PZO (opisano w sekcji nieprawidłowości nr 1 (*przyp. kontrolera*)).

(akta kontroli str. 1235-1243, 2107-2114, 2150-2160)

⁹⁰ Armeria (PLH120091), Cedron (PLH120060), Dębówka nad rzeką Uszewką (PLH120066), Dolina rzeki Gróbki (PLH120067), Kościół w Węglówce (PLH120046), Krzeszowice (PLH120044), Lipówka (PLH120010), Łabowa (PLH120036) nieobjętej PUL, Łąki koło Kasiny Wielkiej (PLH120082), Ochotnica (PLH120050), Pleszczotka (PLH120092), Polana Biały Potok (PLH120026, Raba z Mszanką (PLH120093), Torfowiska Orawsko-Nowotarskie (PLC120003), Tylmanowa (PLH120095), Wiślicka (PLH120084), Źródlika Wiślaki (PLH120057), obszary nieobjęte PUL: Biała Góra (PLH120061), Nawojowa (PLH120035), Niedzica (PLH120045), obszary objęte zakresem PO: Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy (PLH120065), Rudniańskie Modraszki - Kajasówka (PLH120077), Skawiński obszar łąkowy (PLH120079), Beskid Mały (PLH240023), Dolina Prądnika (PLH120004), Dolinki Jurajskie (PLH120005), Michałowiec (PLH120005), Ostoja Babiogórska (PLH120001), Ostoja Magurska (PLH180001), taty (PLC120001).

⁹¹ , Babia Góra (PLB120011) Beskid Niski (PLB180002) Gorce (PLB120001).

5. W dwóch przypadkach: Gorce i Jaskinia Oblica, RDOŚ nie prowadził działań ochronnych, co było niezgodne z art. 27a ust. 2.

(akta kontroli str. 1528-1532, 1701-1702)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że obszary Natura 2000 Jaskinia Oblica i powiększona część obszaru Gorce są pod nadzorem RDOŚ od niedawna. Obszar Jaskinia Oblica został wyznaczony przez KE w lutym 2022 r., natomiast obszar Gorce został w 2022 r. powiększony o część położoną poza Gorczańskim Parkiem Narodowym. Najważniejszym zadaniem wynikającym z nadzoru – wg wyjaśnień Dyrektora - dla tych obszarów jest opracowanie dokumentu planistycznego, a w ramach tego, przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji przyrodniczej pozwalającej na ocenę stanu przedmiotów ochrony oraz ustalenie aktualnych i potencjalnych zagrożeń. W związku z powyższym, RDOŚ zgłaszał do zakresu projektu składanego przez GDOŚ do finansowania ze środków FEniKS pn.: *Aktualizacja planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz z prowadzeniem monitoringów ww. obszary*. Obecnie GDOŚ do ww. projektu zawarł preumowę, a w części zakresu realizowanej przez RDOŚ zaplanowano na lata 2025-2026 opracowanie PZO dla tych obszarów. Dyrektor wyjaśnił, że obszar Jaskinia Oblica obejmuje niewielki teren (ok. 0,5 ha) i chroni siedlisko 8310 (jaskinie nieudostępne do zwiedzania) oraz gatunek nietoperza nocka orzęsionego. Na podstawie wizji terenowej przeprowadzonej w marcu 2020 r. ustalono, że obszar jaskinia Oblica wymagać będzie działań z zakresu ochrony biernej – pozostawienia bez ingerencji. Stąd RDOŚ na podstawie posiadanej wiedzy, nie planował realizacji działań ochrony czynnej dla tego obszaru. Planowane w najbliższych latach działania pozwolą na weryfikację ww. spostrzeżenia. W przypadku Gorców, Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że teren jest rozległy (ok. 800 ha) i konieczne jest jego rozpoznanie pod kątem rozmieszczenia siedlisk ptaków i oceny ich stanu (a także spójności z innymi obszarami Natura 2000). Bez tej podstawowej wiedzy nie jest możliwe właściwe zaplanowanie działań ochrony czynnej. Dyrektor wyjaśnił ponadto, że ochrona siedlisk leśnych zazwyczaj nie wymaga stricte działań ochrony czynnej tylko ewentualnej modyfikacji prowadzonej gospodarki leśnej. Konkretnie zalecenia mogą być przypisane jedynie po zapoznaniu się z obecną sytuacją na gruncie. Stąd starania RDOŚ o jak najszybsze pozyskanie funduszy na inwentaryzację przyrodniczą tego obszaru.

(akta kontroli str. 1847)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia niesporządzenie przez Dyrektora RDOŚ (według stanu na 30 czerwca 2024 r.) projektów PZO dla trzech obszarów siedliskowych oraz sporządzenie takich projektów dla 31 obszarów siedliskowych i trzech obszarów ptasich z naruszeniem terminów wskazanych w art. 28 ust. 1uop. Ponadto Dyrektor RDOŚ nie ustanowił celów i środków ochrony dla trzech obszarów siedliskowych oraz ustanowił je z opóźnieniem dla kolejnych 31 obszarów siedliskowych z naruszeniem terminów wskazanych w art. 4 ust. 4 dyrektywy siedliskowej. Z kolei dla trzech obszarów ptasich z opóźnieniem ustanowił cele i środki ochrony naruszając art. 3 dyrektywy ptasiej oraz art. 6 ust. 2 w związku z art. 7 dyrektywy siedliskowej.

W latach 2019-2024 (30 czerwca 2024 r.) w RDOŚ prawidłowo procedowano projekty dokumentów planistycznych, lub ich zmiany zapewniając m.in. możliwość udziału społeczeństwa. PUL położone na obszarze działania RDOŚ były rzetelnie uzgadniane z odpowiednimi nadleśnictwami. W latach 2019 – 2024 RDOŚ sporządzał oceny realizacji celów Natura 2000 wykorzystując System Zarządzania Ochroną Przyrody, z których generowane były raporty do GDOŚ.

Opis stanu faktycznego

3. Finansowanie obszarów Natura 2000

3.1. Zgodnie z art. 39 uop koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000 w Małopolsce w zakresie nieobjętym finansowaniem przez Wspólnotę finansowane były z budżetu państwa, ze środków NFOŚiGW i WFOŚiGW oraz środków europejskich. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) RDOŚ wydatkował środki w wysokości 36 891 128,70 zł, z tego:

- z budżetu państwa – 14 960 952,44 zł⁹²;
- z NFOŚiGW – 2 856 392,18 zł;
- z WFOŚiGW – 562 962,91 zł,
- ze środków europejskich – 18 510 821,10 zł.

(akta kontroli str. 929, 1008-1055)

3.2. W okresie objętym kontrolą dyrektor RDOŚ, na realizację zadań dotyczących obszarów Natura 2000 zaplanował wydatki w wysokości 36 529 166,90 zł, z tego:

- z budżetu państwa – 16 833 000,00 zł (w 2019 r. 2 405 000,00 zł, w 2020 r. 2 165 000,00 zł, w 2021 r. 2 140 000,00 zł, w 2022 r. 3 065 000, 00 zł, w 2023 r. 3 132 000,00 zł oraz w 2024 r. (I półrocze) 3 926 000,00 zł);
- z NFOŚiGW – 2 856 392,18 zł (w 2019 r. 53 020,00 zł, w 2020 r. 205 341,00 zł, w 2021 r. 507 465,00 zł, w 2022 r. 1 188 542,0075 zł oraz w 2023 r. 1 136 973,39 zł);
- z WFOŚiGW – 996 774,72 zł (w 2019 r. 59 000,00 zł, w 2020 r. 28 000,00 zł, w 2021 r. 31 250,00 zł w 2022 r. 352 500,00 zł, w 2023 r. 95 524,72 zł oraz w 2024 r. (I półrocze) 430 500,00 zł);
- ze środków europejskich – 15 843 000,00 zł (w 2019 r. 4 187 000,00 zł, w 2020 r. 5 618 000,00 zł, w 2021 r. 833 000,00 zł, w 2022 r. 2 221 000,00 zł, w 2023 r. 786 000,00 zł oraz w 2024 r. 2 198 000,00 zł).

(akta kontroli str. 929)

W latach 2019-2024 (do czerwca 2024 r.) RDOŚ zrealizował następujące zadania, które finansowane były z budżetu państwa:

- oznakowanie rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000 w Małopolsce (etap V) w 2020 r.;
- aktualizacja granic obszarów Natura 2000 chroniących rzeki karpackie w Małopolsce (etap I) w 2021 r.;
- opracowanie szczegółowych celów ochrony dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Skawy (PLB120005) wraz z projektem zmiany zarządzenia w sprawie PZO dla tego obszaru, opracowanie projektu PZO dla części obszaru Natura 2000 Babia Góra (PLB120011) w 2022 r.;
- koszenie gatunków ekspansywnych na obszarach Natura 2000 Armeria (PLH120091) i Pleszczotka (PLH120092), 000,00 zł, organizacja warsztatów lokalnych dotyczących obszarów Natura 2000 Ostoja Popradzka (PLH120019), inwentaryzacja motyli i ich siedlisk w obszarach Natura 2000 na terenie Rudniańskiego parku Krajobrazowego w 2023 r.;
- oznakowanie obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody w Małopolsce, monitoring modraszków w obszarach Natura 2000 Rudno

⁹² Kwota obejmuje wszystkie środki dotyczące działania 12.02.01.01 *Formy ochrony przyrody*, w tym wydatki na: wynagrodzenia osobowe i pochodne pracowników zatrudnionych w RDOŚ, paliwo do samochodów służbowych, materiały biurowe, najem pomieszczeń, media, ubezpieczenie siedziby RDOŚ i wydziałów terenowych, aktualizację i zakup licencji, sprzętu komputerowego, podróże służbowe, ubezpieczenia samochodów służbowych, podatek rolny i leśny, szkolenia pracowników merytorycznych oraz realizację zadań merytorycznych jednostki, tj. m.in. zabiegi ochrony czynnej, monitoringi, inwentaryzacje.

(PLH120058) i Rudniańskie Modraszki-Kajasówka (PLH120077), oraz wykaszanie i usuwanie gatunków inwazyjnych na obszarach Natura 2000 Armeria (PLH120091) i Pleszczotka (PLH120092).

(akta kontroli str. 931)

3.3. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) RDOŚ wnioskował o środki ze źródeł zewnętrznych, w tym z krajowych funduszy (NFOŚiGW oraz WFOŚiGW), na dofinansowanie działań związanych z funkcjonowaniem sieci Natura 2000. W ww. okresie RDOŚ otrzymał dofinansowanie na podstawie dziewięciu wniosków z następujących źródeł:

1) WFOŚiGW

a) Aktualizacja bazy danych przestrzennych o korytarzach ekologicznych w Małopolsce (aktualizacja przebiegu kluczowych tras migracji zwierząt, roślin i grzybów w regionie Małopolski; aktualizacja spójnego systemu powiązań ekologicznych pomiędzy biocentrami przyrodniczymi, w tym chronionymi w formie obszaru Natura 2000, parku narodowego i rezerwatu przyrody położonymi w województwie małopolskim oraz pomiędzy nimi a biocentrami położonymi poza jego granicami), wnioskowana kwota 200 000,00 zł, wg stanu na 30 czerwca 2024 r. projekt nie rozpoczął się;

b) Aktualizacja granic obszarów Natura 2000 chroniących rzeki karpackie (etap I) - opracowanie projektów zmian granic wraz ze zmienionymi SDF dla pięciu obszarów Natura 2000 chroniących rzeki karpackie: Górny Dunajec (PLH120086), Łososina (PLH120087), Raba z Mszanką (PLH120093), Środkowy Dunajec z dopływami (PLH120088), Tarnawka (PLH120089), wnioskowana kwota 65 000,00 zł, okres realizacji 15 marca 2021 r. – 15 listopada 2021 r.;

c) Opracowanie projektu PZO dla części obszaru Natura 2000 Babia Góra (PLB120011), wnioskowana kwota 100 000,00 zł, okres realizacji 27 maja 2022 r. – 31 października 2022 r.;

d) Oznakowanie rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000 w Małopolsce – etap V (wykonanie 17 tablic urzędowych do oznaczenia granic rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000 i montaż w wyznaczonych miejscach oraz remont 10 uszkodzonych istniejących tablic), wnioskowana kwota 38 000,00 zł, okres realizacji 17 lutego 2020 r. - 20 października 2020 r.;

e) Oznakowanie obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody 2000 w Małopolsce - edycja II (opracowanie i montaż 20 szt. tablic informujących o nazwie formy ochrony przyrody), wnioskowana kwota 60 000,00 zł, okres realizacji 22 kwietnia 2024 r. – 30 listopada 2024 r.

2) NFOŚiGW w ramach programu Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej na zadanie: ochrona siedlisk kserotermicznych w obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej (działania ochronne w 17 obszarach Natura 2000 usytuowanych w powiecie miechowskim - Cybowa Góra, Giebułtów, Grzymałów, Kalina Mała, Komorów, Kaczmarowe Doły, Chodów-Falniów, Poradów, Pstroszyce, Sławice Duchowne, Uniejów Parcele, Widnica, Dąbie, Opalonki, Sterczów-Ścianka, Kalina Lisieniec, Wały; wnioskowana kwota 1 978 500,00 zł, przyznane dofinansowanie 1 760 509,19 zł, okres realizacji 14 czerwca 2021 r. – 31 grudnia 2023 r.;

3) Środki europejskie

a) w ramach programu FENX.01.05-IW.01-003/23 *Działania podjęte w celu realizacji zapisów zawartych w PZO lub projektach tych dokumentów* na zadanie: kontynuacja działań mających na celu ochronę bioróżnorodności unikatowych siedlisk i gatunków w Małopolsce (prowadzenie działań ochrony czynnej ukierunkowanych na utrzymanie siedlisk: 6210* murawy kserotermiczne, 5130 zarośli jałowca pospolitego w murawach nawapiennych oraz cennych gatunków z nimi związanych: 1902 obuwika pospolitego i 2249 dziewięciła popłocholistnego w 14 obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej; prowadzenie działań ochrony czynnej na unikalnym siedlisku 6130 murawy galmanowe w powiecie olkuskim, w tym w obrębie dwóch obszarów Natura 2000; wykonanie prac konserwacyjno-adaptacyjnych w letnich stanowiskach nietoperzy polegających na sprzątaniu guana, wymianie folii oraz wykonaniu drobnych prac adaptacyjno-naprawczych w obiektach kolonii rozrodczych nietoperzy z gatunków: podkowiec mały, nocek duży i nocek orzęsiony na terenie Małopolski; prowadzenie działań ochrony czynnej nakierowanych na endemiczny gatunek chrząszcza – sichrawę karpacką – na terenie dwóch obszarów Natura 2000, wnioskowana kwota 7 269 080,00 zł, okres realizacji 15 listopada 2024 r. – 31 grudnia 2029 r.;

b) w ramach programu LIFE, LIFE16 NAT/PL/0500766 *Ochrona siedlisk ptaków wodno-błotnych w Dolinie Górnej Wisły* na zadania:

- zakup 8 pływających wysp⁹³ o pow. 25 m², wnioskowana kwota 571 950,00 zł, okres realizacji 27 lutego 2024 r. – 30 listopada 2024 r.;
- zabezpieczenie wysp na żwirowniach - zabezpieczenie 455 mb. dwóch wysp Zakole A, wnioskowana kwota 495 052,00 zł, okres realizacji 27 lutego 29 marca 2019 r. - 30 listopada 2020 r.

c) W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; druga oś priorytetowa Ochrona Środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu; działanie 2.4. *Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna* na zadanie: ochrona trzech gatunków nietoperzy i ich siedlisk (podkowiec mały, nocek duży, nocek orzęsiony) oraz zachowanie dwóch typów siedlisk: muraw kserotermicznych 6210, uznanych za siedliska priorytetowe, oraz zarośli jałowca pospolitego na murawach wapiennych 5130, wnioskowana kwota 2 318 631,66 zł, okres realizacji 31 grudnia 2022 r. - 30 września 2023 r.

Wysokość dofinansowania, o którą wnioskował RDOŚ w okresie 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) wyniosła łącznie 13 096 213,70 zł.

(akta kontroli str. 1056-1066)

Złożenie wniosków każdorazowo poprzedzone było analizą rynku w zakresie zadań dla obszarów Natura 2000. Dobór zadań w ramach projektów wynikał z analizy danych gromadzonych w dostępnej bazie SZOP, rozeznania rynku i bezpośrednich zapytań. Analiza rynku zawierała m.in. szacowanie wartości w odniesieniu do planowanych zadań oraz zakresu prac.

(akta kontroli str. 1067-1113)

⁹³ Zadanie w trakcie realizacji.

Wszystkie wnioski złożone ww. programach były zgodne z założeniami tych programów.

(akta kontroli str. 1056-1066, 1067-1109, 1133)

3.4. W okresie objętym kontrolą RDOŚ wydatkował na funkcjonowanie sieci Natura 2000 ogółem 36 891 128,6 zł., z tego ze środków:

- budżetu państwa: 14 960 952,40 zł. (w 2019 r. – 2 207 457,07 zł; w 2020 r. – 2 384 075,64 zł; w 2021 r. – 2 503 271,14 zł; w 2022 r. – 3 165 638,78 zł; 2023 r. – 3 428 569,30 zł; w 2024 r. – 1 271 940,51 zł);
- NFOŚiGW: 2 856 392,18 zł (w 2019 r. – 53 020,00 zł; w 2020 r. – 205 341,00 zł; w 2021 r. – 435 900,85 zł; w 2022 r. – 1 025 156,94 zł; 2023 r. – 1 136 973,39 zł; w 2024 r. – 0,00 zł);
- WFOŚiGW: 562 962,91 zł (w 2019 r. – 59 000,00 zł; w 2020 r. – 26 835,00 zł; w 2021 r. – 29 669,25 zł; w 2022 r. – 351 933,94 zł; 2023 r. – 95 524,72 zł; w 2024 r. – 430 500,00 zł);
- środków europejskich: 18 510 821,10 zł (w 2019 r. – 3 466 488,88 zł; w 2020 r. – 5 789 045,25 zł; w 2021 r. – 3 066 808,37 zł; w 2022 r. – 1 772 286,63 zł; 2023 r. – 4 416 192,00 zł; w 2024 r. – 0,00 zł);

(akta kontroli str. 929, 1008-1055)

3.5.- 3.6. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) RDOŚ złożył 32 wnioski o płatność⁹⁴. Wszystkie wnioski dotyczyły projektu realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 i umowy nr POLIS.02.04.00-00-0180/16-01 *Ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci Natura 2000 w Małopolsce*. W pozostałych przypadkach RDOŚ składał wnioski o wypłacenie zaliczki. Badana próba 10 WOP⁹⁵ wykazała, że wszystkie WOP zostały złożone w terminie wskazanym w *Zaleceniach w zakresie wzoru wniosku o płatność beneficjenta w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*⁹⁶. Do każdego WOP dołączane były odpowiednie umowy, na podstawie których realizowano płatności. Faktury były właściwe pod względem merytorycznym i księgowym. Ponadto w każdym WOP zawarto następujące dane: wykaz zadań, ocena stopnia zaawansowania, wskaźniki produktu, wskaźniki rezultatu, planowany przebieg realizacji zadań, przypisanie faktur do zadania. W żadnym ze zbadanych WOP nie zgłaszano problemów napotkanych w trakcie realizacji projektu. W każdym przypadku RDOŚ składał oświadczenie m.in. w sprawie zgodności wydatków wskazanych we wniosku jako kwalifikowalne z wszystkimi odpowiednimi zasadami kwalifikowania wydatków.

(akta kontroli str. 1114-1132)

3.7. Dyrektor RDOŚ w sprawie planowania i opracowania projektów PZO opierał się na wytycznych GDOŚ pn. *Opracowanie planu zadań ochronnych (PZO) dla obszaru Natura 2000*. Dyrektor RDOŚ zapewniał zasoby ludzkie w postaci doświadczonych koordynatorów i pracowników oraz finansowanie w zakresie opracowania ekspertyz dotyczących gatunków i siedlisk przyrodniczych. Kolejność opracowania projektów PZO determinowana była przez KE w związku z naruszeniem nr 2019/2137. W trakcie sporządzania projektu PZO dyrektor RDOŚ współpracował z lokalną społecznością i zainteresowanymi instytucjami w celu uzyskania kompletnej dokumentacji.

⁹⁴ Dalej: WOP.

⁹⁵ Do badań wytypowano 10 wniosków wybranych losowo przy użyciu Pomocnika Kontrolera.

⁹⁶ Wydane 19 stycznia 2017 r. przez Ministerstwo Rozwoju.

W okresie objętym kontrolą RDOŚ opracował 24 projekty PZO dla 23 obszarów, z tego:

- projekty dla 21 obszarów sfinansowano z projektu POIiS.02.04.00-00-0193/16 (łącznie za 2 318 631,66 zł);
- projekt PZO dla obszaru Wiślicka (PLH120084), który został opracowany we współpracy z Towarzystwem na Rzecz Ziemi. W tym zakresie Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że zadania ze strony RDOŚ mające na celu ustanowienie PZO dla obszaru Natura 2000 Wiślicka wykonywali wskazani pracownicy w ramach obowiązków służbowych, zgodnie ze swoim zakresem obowiązków. W ramach tych zadań zostało zredagowane zarządzenie, przeprowadzono konsultacje społeczne projektu oraz uzyskano uzgodnienie dokumentu od Wojewody Małopolskiego. Wyżej wymienione zadania RDOŚ w Krakowie były realizowane w ramach budżetu państwa przeznaczonego na wynagrodzenia pracowników zajmujących się opracowaniem planów zadań ochronnych na obszarach Natura 2000 - nie można wydzielić kosztu ich realizacji, ponieważ opracowanie i proces legislacyjny zarządzenia były jednym z wielu obowiązków przypisanych pracownikom. Odnośnie do udziału Towarzystwa na Rzecz Ziemi w opracowaniu projektu PZO, wyjaśnił, że *RDOŚ w Krakowie nie poniósł wydatków związanych z wykonaniem badań terenowych i sporządzeniem opracowania naukowego na temat stanu przedmiotów ochrony w obszarze oraz proponowanych zapisów do planu zadań ochronnych. W związku z projektem pn. „Rewitalizacja, ochrona bioróżnorodności i wykorzystanie walorów starorzeczy Wisły, zatrzymanie degradacji doliny górnej Wisły jako korytarza ekologicznego” jego beneficjent, Stowarzyszenie Towarzystwo na rzecz Ziemi wykonało ekspertyzę przyrodniczą na terenie obszaru Natura 2000 Wiślicka. Wspomniany obszar był jednym z wielu objętych projektem, a uzyskane dane były istotne dla beneficjent w związku z prowadzonymi w działaniami. Stąd RDOŚ w Krakowie zawarł porozumienie z Towarzystwem na rzecz Ziemi, w ramach którego otrzymał dane przyrodnicze i wynikające z nich propozycje zapisów do PZO. W związku z faktem, że wykonawcą ekspertyzy był prof. dr hab. Tadeusz Zajac (profesor IOP PAN, aktualny członek RROP przy RDOŚ w Krakowie), RDOŚ ocenił, że uzyskane dane były wiarygodne i aktualne, co pozwoliło na stworzenie na ich bazie zapisów Planu Zadań Ochronnych i ustanowienie zarządzenia.*

(akta kontroli str. 1158-1167)

Uwzględniając powyższe wyjaśnienia NIK zauważa jednak, że art. 39 uop nie przewiduje takiego sposobu finansowanie zadań.

- projekt PZO dla obszaru Natura 2000 Babia Góra (PLB120011) został zrealizowany jako zadanie własne RDOŚ z dofinansowaniem WFOŚiGW na kwotę 99 433,94 zł; całkowity koszt opracowania wyniósł 198 867,88 zł;

W latach 2017-2022 RDOŚ w ramach projektu POIiS.02.04.00-00-0193/16 na opracowanie projektów PZO dla 21 obszarów wydatkował środki w wysokości 2 318 631,66 zł, z tego:

- a) koszty zatrudnienia – 968 623,90 zł;
- b) koszty ekspertyz i opracowania PZO – 1 187 866,51 zł;
- c) pozostałe koszty projektu, tzw. koszty pośrednie – 162 41,25 zł.

(akta kontroli str. 1216-1223)

Jak wyjaśniła Naczelnik Wydziału OPiON, nie jest możliwe wskazanie jednostkowego kosztu opracowania PZO dla 21 obszarów opracowanych

w ramach projektu POLiS.02.04.00-00-0193/16, ponieważ na koszt opracowania projektu PZO składały się koszty pracowników (w tym koszty delegacji), ekspertyz i opinii, a także działania mające na celu przybliżenie tematyki związanej z działaniami na obszarach Natura 2000. W ramach jednej umowy zlecano ryczałtowo kilka ekspertyz dotyczących przedmiotów ochrony na więcej niż jednym obszarze nie wskazując kosztów w rozbiciu na przedmiot ochrony i odpowiedni obszar Natura 2000. Ponadto wyjaśniła, że taki sposób gospodarowania środkami był racjonalny.

(akta kontroli str. 1114)

3.8. Dyrektor RDOŚ brał udział w opracowaniu wszystkich projektów PZO.

(akta kontroli str. 111)

3.9. W latach 2019-2024 (do 30 listopada) RDOŚ nie opracował projektów PZO dla pięciu obszarów Natura 2000, co zostało opisane w pkt 2.3 wystąpienia pokontrolnego. W pozostałych przypadkach dla każdego z opracowanych projektów PZO dyrektor RDOŚ wydał zarządzenia ustanawiające PZO dla danego obszaru.

(akta kontroli str. 44-52)

3.10. Dyrektor RDOŚ w ustanowionych PZO planował wykonanie działań ochronnych w pełnym zakresie. Badana próba⁹⁷ wykazała, że w każdym przypadku w PZO wskazane były działania ochronne. Ponadto w przypadku przypisania zadań do realizacji przez inne podmioty, dyrektor RDOŚ zawierał stosowne umowy, a także na podstawie protokołów odbioru potwierdzany był zakres wykonanych prac oraz zgodność ich wykonania z zapisami zawartymi w PZO, a zatem Dyrektor RDOŚ posiadał wiedzę o tym, jakie i w jakim zakresie działania ochrony czynnej zostały wykonane przez podmioty wskazane w dokumentach planistycznych. Zlecane zadania finansowane były zgodnie z wymogami art. 39 uop.

(akta kontroli str. 1135-1167)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor RDOŚ podejmował prawidłowe działania w zakresie planowania środków na tworzenie i zarządzanie obszarami Natura 2000. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) złożył dziewięć wniosków o dofinansowanie tych zadań z budżetu państwa, w tym z WFOŚiGW i NFOŚiGW, a także z funduszy europejskich. W każdym przypadku RDOŚ otrzymywał dofinansowanie w wysokości zgodnej z wnioskowanym. Wszystkie projekty zostały przez RDOŚ rozliczone prawidłowo. RDOŚ planował i pozyskiwał środki na opracowanie projektów PZO w wysokości pozwalającej na pełną realizację tych dokumentów planistycznych. Ponadto RDOŚ realizował zadania ochronne wpisane do PZO w pełnym zakresie na podstawie zawartych z wykonawcami umów i zapewnił finansowanie tych zadań zgodnie z art. 39 uop.

4. Nadzorowanie obszarów Natura 2000

Opis stanu
faktycznego

4.1.-4.2. W latach 2019 – 2024 w RDOŚ nie było odrębnych, pisemnych procedur określających zasady sprawowania nadzoru nad obszarami Natura 2000. Organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres zadań komórek organizacyjnych RDOŚ określał regulamin organizacyjny⁹⁸. Zadania z zakresu ochrony obszarów

⁹⁷ Do badań wytypowano próbę siedmiu losowo wybranych PZO przy użyciu Pomocnika Kontrolera.

⁹⁸ Zarządzenie nr 9/19 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie z dnia 27 marca 2019 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

Natura 2000, w tym działania związane ze sprawowaniem nadzoru nad tymi obszarami, zostały przypisane Wydziałowi Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 oraz wydziałom spraw terenowych w Tarnowie i Starym Sączu.

Realizując obowiązek wynikający z art. 27 ust. 2 uop Dyrektor RDOŚ w ramach sprawowanego nadzoru m.in.:

- sporządzał projekty PZO oraz projekty zmian tych dokumentów na podstawie rozporządzenia MŚ ws. projektu PZO oraz rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000⁹⁹;
- wykonywał zadania nałożone w PZO, w tym planowanie i realizowanie działań ochronnych i monitoringu oraz pozyskiwał środki na ten cel (w okresie objętym kontrolą Dyrektor RDOŚ wydał dwa zarządzenia w sprawie ustalenia zasad realizacji projektów finansowanych lub współfinansowanych ze środków zewnętrznych, tj. zarządzenia nr 8/19 z 19 marca 2019 r. oraz nr 15/22 z 5 sierpnia 2022 r.);
- opiniował PUL.

(akta kontroli str. 387-400,586-588, 929-1007, 1056-1066, 1225-1243, 1278-1307, 1310-1327, 1528-1532, 1567-1597, 1647-1667, 1775-1801)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że do jego zadań w ramach sprawowanego nadzoru nad obszarami Natura 2000 należą – poza ww. – następujące działania:

- opiniowanie w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów polityk, strategii, planów lub programów wybranych dziedzin gospodarki, ustalających ramy dla realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko¹⁰⁰;
- opiniowanie oraz uzgadnianie warunków realizacji przedsięwzięć mogących znacząco wpływać na środowisko, w zakresie ich wpływu na obszar Natura 2000¹⁰¹;
- stwierdzanie konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięcia innego niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, jeżeli może ono potencjalnie oddziaływać na obszar Natura 2000 (uzgadnianie warunków realizacji przedsięwzięcia¹⁰²;
- uzgadnianie i/lub opiniowanie projektów oraz projektów zmian: studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu zagospodarowania przestrzennego województwa, decyzji ustalających lokalizację inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy¹⁰³;
- wydawanie zezwoleń na realizację planu lub działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym

⁹⁹ Dz.U. z 2024 r., poz. 664.

¹⁰⁰ Na podstawie przepisów uuiioś.

¹⁰¹ J.w.

¹⁰² J.w.

¹⁰³ Procedury wydawania opinii i uzgodnień określają przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130).

- i wobec braku rozwiązań alternatywnych ustalał w decyzji: zakres, termin i sposób kompensacji przyrodniczej oraz nadzorował wykonanie kompensacji¹⁰⁴;
- wydawanie decyzji nakazujących natychmiastowe wstrzymanie lub podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych lub działań naprawczych, jeżeli działania mogące znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów Natura 2000 zostały podjęte bez uzyskania zezwolenia, uzgodnienia lub decyzji¹⁰⁵;
 - przyjmowanie zgłoszeń o zamiarze prowadzenia na obszarach Natura 2000, w obrębach ochronnych lub w obrębie cieków naturalnych, działań, w tym np.: melioracji wodnych, wydobywanie z wód kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, innych robót ziemnych mogących zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe, wydawanie decyzji o sprzecznie wobec tych działań, w sytuacji naruszenia przepisów dotyczących obszarów Natura 2000¹⁰⁶;
 - wydawanie zaświadczeń dotyczących wpływu przedsięwzięć finansowanych z funduszy europejskich dla Małopolski na obszary Natura 2000.

(akta kontroli str. 1598-1608, 1766)

W okresie objętym kontrolą RDOŚ gromadził dokumentację dotyczącą zasobów, tworów i składników przyrody w województwie, w tym na obszarach Natura 2000. W tym celu współpracował z innymi instytucjami i corocznie pozyskiwał informacje na temat inicjatyw podejmowanych dla ochrony tych obszarów, w tym m.in.: działań informacyjno-edukacyjnych związanych z Naturą 2000 oraz działań z zakresu czynnej ochrony siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000.

(akta kontroli str. 1359-1527)

Zebrane informacje – jak wyjaśnił Dyrektor – służyły w RDOŚ do uzupełniania SZOP, który pozwalał na generowanie raportów dla KE na temat wdrażania dyrektywy siedliskowej oraz dyrektywy ptasiej.

(akta kontroli str. 1598-1608, 1766)

W zakresie realizacji zadań obligatoryjnych i nadzoru prowadzonego przez RDOŚ nad wykonywaniem tych zadań – w przypadku siedmiu PZO¹⁰⁷ poddanych badaniu – stwierdzono, że w treści PZO zdefiniowane były zadania obligatoryjne. W pięciu przypadkach jako zadanie obligatoryjne wskazano ekstensywne użytkowanie pastwiskowe, kośne lub kośno-pastwiskowe; w jednym zadaniem obligatoryjnym był obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków stanowiących przedmiot ochrony; w jednym równocześnie z ekstensywnym użytkowaniem kośnym, kośno-pastwiskowym lub pasterskim wskazano użytkowanie zapobiegające procesowi sukcesji wtórnej, a dla siedmiu gatunków użytkowanie łąk stanowiących siedlisko motyli. W każdym przypadku w PZO wskazano podmiot do realizacji zadania. Byli to m.in. właściciele gruntów lub zarządzającymi nimi.

W przypadku obszarów Natura 2000 Chodów-Falniów oraz Komorów w ramach działań obligatoryjnych prowadzony był wypas zwierząt gospodarskich (owiec

¹⁰⁴ Procedury wykonywania tego zadania określają przepisy uop.

¹⁰⁵ J.w.

¹⁰⁶ J.w.

¹⁰⁷ Chodów - Falniów (PLH120063), Cybowa Góra (PLH120049), Sławice Duchowne (PLH120074), Kalina - Lisiniec (PLH120007), Widnica (PLH120076), Komorów (PLH120055) i Łąki Nowohuckie (PLH120069) – w próbie

olkuskich i kóz)¹⁰⁸. Ponadto usuwano niedojady¹⁰⁹ i jednoroczne pędy odroślowe. W ramach nadzoru RDOŚ wykupił na tych obszarach 13 działek (odpowiednio sześć i siedem) oraz zawarł porozumienia na wykonywanie działań z zakresu ochrony czynnej. Prace wykonywane były na podstawie umowy zawartej pomiędzy RDOŚ a podmiotem świadczącym usługi, a wykonanie prac potwierdzane było protokołami odbioru.

W przypadku łąk Nowohuckich RDOŚ działania związane z utrzymaniem ochrony czynnej zlecił Zarządowi Zieleni Miejskiej w Krakowie, który corocznie przysyłał do RDOŚ informacje dotyczące wykonanych prac.

W pozostałych przypadkach (Cybowa Góra, Sławice Duchowne, Kalina - Lisiniec oraz Widnica), RDOŚ dzierżawił działki lub zawierał porozumienia na wykonywanie działań z zakresu ochrony czynnej, a wykonanie prac potwierdzane było protokołami odbioru.

Źródłem finansowania w sześciu przypadkach (Chodów - Falniów, Cybowa Góra, Sławice Duchowne, Kalina - Lisiniec, Widnica i Komorów) były środki pochodzące z projektu POIiS.02.04.00-00-0180/16 pn. *Ochrona zagrożonych gatunków i siedlisk chronionych w ramach sieci Natura 2000 w Małopolsce* oraz projekt NFOŚiGW pn. *Ochrona siedlisk kserotermicznych w obszarach Natura 2000 na Wyżynie Miechowskiej*. W jednym przypadku (Łąki Nowohuckie) zadania wykonywał na podstawie porozumienia Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie.

W celu zapewnienia ciągłości finansowania działań obligatoryjnych w zakresie ochrony czynnej w 2024 r. RDOŚ opracował i złożył wniosek o dofinansowanie ze środków FEniKS na m.in. realizację corocznego koszenia obszarów położonych na Wyżynie Miechowskiej na lata 2025-2029.

Wszystkie zlecone zadania realizowane były z częstotliwością i w terminach wskazanych w PZO.

Ponadto w ramach działań fakultatywnych realizowano w odniesieniu do wszystkich badanych obszarów m.in. prowadzenie gospodarki pastwiskowej wg zasad wypasu zwierząt gospodarskich przy obsadzie do 0,6DJP/ha¹¹⁰ i obciążeniu do 5DJP/ha w okresie maj-październik oraz selektywne wykaszanie, zbiór i usuwanie niedojadów w dwóch okresach roku, tj. 15-30 czerwca oraz po 15 lipca. Za wykonywanie zadań fakultatywnych odpowiedzialni byli właściciele lub posiadacze gruntów na podstawie zawartych porozumień lub na podstawie zobowiązań podjętych w związku z korzystaniem ze środków UE.

(akta kontroli str. 1717-1765)

4.3. W wyniku szczegółowego badania prowadzenia monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz realizacji celów ochronnych dziewięciu siedlisk usytuowanych w siedmiu obszarach Natura 2000 z ustanowionymi PZO¹¹¹, ustalono, że RDOŚ prowadził ww. działania zgodnie z PZO oraz metodyką przyjętą przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w ośmiu na dziewięć

¹⁰⁸Umowa nr 81/2021/RDOŚ/OP z dnia 28.10.2021 r., aneks do umowy z dnia 28.10.2021 r. Protokoły odbioru z dni: 4.11.2021 r., 1.06.2022 r., 1.07.2022 r., 2.08.2022 r., 5.09.2022 r., 3.10.2022 r., 4.11.2022 r., 5.06.2023 r., 4.04.2023 r., 1.08.2023 r., 1.09.2023 r., 4.10.2023 r., 7.11.2023 r.

¹⁰⁹ M.in. rodzimych gatunków ekspansywnych i gatunków inwazyjnych oraz nalotów drzew i krzewów.

¹¹⁰ Duża jednostka przeliczeniowa inwentarza.

¹¹¹ Do badań wybrano losowo przy użyciu Pomocnika Kontrolera 10% obszarów Natura 2000: Kaczmarowe Doły (PLH120062), Komorów (PLH120055), Poradów (PLH120072), Widnica (PLH120076), Sławice Duchowne (PLH120074), Cybowa Góra (PLH120049), Podkowce w Szczawnicy (PLH120037).

badanych przypadków. Wszystkie badane ekspertyzy wykonane zostały zgodnie z metodyką GIOŚ zarówno w zakresie częstotliwości, jak i badanych wskaźników. W jednym przypadku, dotyczącym siedliska 7230 *Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk* usytuowanego w obszarze Natura 2000 Podkowce w Szczawnicy (PLH120037), w latach 2019-2024 nie prowadzono monitoringu, co było niezgodne z metodyką GIOŚ, ponieważ monitoring należało prowadzić co 4 lata (szczegółowy opis w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli str. 1703-1711)

4.4. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) RDOŚ nie ustanowił PZO w całości lub w części dla następujących obszarów:

- Gorce (PLB120001) dla 89% obszaru zakres PZO zawarty był w PO Gorczańskiego Parku Narodowego, dla pozostałych 11% PZO należy ustanowić do 2026 r.;
- Jaskinia Oblica (PLH120097) obszar utworzony w 2021 r.;
- Ostoja Gorczańska (PLH120018) dla 39% obszaru zakres PZO zawarty był w PO Gorczańskiego Parku Narodowego, dla brakujących 61% obszaru PZO był w trakcie opracowania;
- Ostoja Popradzka (PLH120019) dla 1% obszaru zakres PZO zawarty był w PO rezerwatów przyrody, dla pozostałych 99% PZO był w trakcie opracowywania;
- Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego (PLH120094) Minister Klimatu i Środowiska nie ustanowił PO na podstawie opracowanego przez RDOŚ PO dla tego obszaru, w związku z czym PZO jest w trakcie opracowywania.

(akta kontroli str. 1701-1702)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że dla obszarów Natura 2000 lub ich części, dla których nie ustanowiono dokumentu planistycznego sprawowanie nadzoru przebiegało identycznie jak w przypadku obszarów, dla których dokumenty te były ustanowione¹¹². Ponadto w okresie objętym kontrolą – jak wyjaśnił – RDOŚ przeprowadził szereg postępowań i spraw dotyczących terenów bez dokumentu planistycznego w ramach sprawowanego nadzoru. Dyrektor zaznaczył, że *RDOŚ nie prowadzi statystyki spraw w podziale na poszczególne formy ochrony przyrody. Nadzór nad obszarami Natura 2000 obejmuje szerokie spektrum spraw stąd wyszukiwanie jest czasochłonne i wymagałoby zaangażowania dużej liczby pracowników.*

(akta kontroli str. 1802-1813)

W związku z powyższymi wyjaśnieniami, w toku kontroli na podstawie dokumentów ustalono, że w ramach realizacji działań ochronnych na obszarach Natura 2000, które nie miały ustanowionego dokumentu planistycznego, RDOŚ zrealizował 63 udokumentowane w SZOP działania, zmierzające do ochrony gatunków i siedlisk (43 dla Ostoi Popradzkiej, 14 dla Ostoi Nietoperzy Powiatu Gorlickiego, pięć dla Ostoi Gorczańskiej i jedno dla Jaskini Oblica¹¹³), przykładowo:

- w przypadku Ostoi Popradzkiej dla gatunku podkowiec mały m.in.: utrzymanie bezpiecznych wlotów na strych dawnej szkoły w Wojkowej,

¹¹² Szczegółowo kwestia nadzoru została opisana w pkt 4.1 wystąpienia pokontrolnego.

¹¹³ W przypadku Jaskini Oblica oraz Ostoi Gorczańskiej w związku z prowadzeniem inwentaryzacji (obszary ustanowione w 2022 r. i w 2023 r.), RDOŚ prowadził działania ochrony biernej.

- sprzątanie strychu z guana, sprzątanie guana w kościele w Leluchowie, zabezpieczenie oświetlenia strychu w kościele w Wierchomli, zapobieganie rozprzestrzenianiu się niecierpka drobnokwiatowego jako gatunku obcego oraz wykonywanie cięć niskiej intensywności mających na celu regulację składu gatunkowego drzewostanu niezgodnego z siedliskiem, nadzór przyrodniczy, nadzór chiropterologiczny;
- w przypadku Ostoi Nietoperzy Powiatu Gorlickiego dla gatunku podkowiec mały m.in.: zabezpieczenie otworu wejściowego na strych kasztelu w Szymbarku, okresowa wymiana folii w cerkwi w Blechnarce - usuwanie gromadzącego się guana na platformie i belkach więźby dachowej w cerkwi w Hańczowej, w cerkwi Kunkowej, w kasztelu w Szymbarku, nadzór chiropterologiczny nad właściwym, zgodnym z wymaganiami nietoperzy przebiegiem wszystkich prac z zakresu czynnych działań ochronnych,
 - w przypadku Gorców utrzymanie dróg m.in. monitoring jednolitych części wód, wypas zwierząt hodowlanych z usuwaniem niedojadów i jednorocznych odrośli,
 - w przypadku Jaskini Oblica monitorowanie terenu pod kątem czy nie nastąpiło pogorszenie warunków.

Ponadto analizie poddano 22 postępowania, w których RDOŚ realizował zadania wskazane w art. 131 ust. 1 ustawy, które mogły mieć wpływ na obszary Natura 2000 bez ustanowionego PZO i były to m.in.:

- w ramach opiniowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów polityk, strategii i planów lub programów wybranych dziedzin gospodarki, (...) w tym planów urzędzenia lasu wydano opinię dla UPUL Miasta i Gminy Piwniczna - Zdrój na lata 2022-2031 (znak: ST-II.410.2.19.2021.DKo),
- w ramach postępowania w oparciu o art. 96 ustawy o udostępnianiu informacji wydano postanowienie stwierdzające brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 (znak: ST-II.43.6.2024.IW),
- w trakcie uzgodnień studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Piwniczna Zdrój wydano postanowienie odmawiające (znak: ST-II.610.1.11.2023.APa),
- w ramach zgłoszenia na podstawie art. 118 uop dotyczącego budowy sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Łosie wydano zawiadomienie (znak: ST-II.670.7.2023.ED),
- lustrację w obrębie siedliska 6210 w związku z usunięciem go z SDF (notatka z wizji),
- gromadzenie informacji na temat części siedlisk nieleśnych (ekspertyza fitosocjologiczna),
- gromadzenie informacji siedlisk dużych drapieżników (ekspertyza teriologiczna),
- w ramach opiniowania dotyczącego strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów polityk, strategii planów lub programów wybranych dziedzin gospodarki (...) wydano opinie dla PUL dla Nadleśnictwa Nowy Targ na lata 2020-2029 (znak: OP-II.611.9.2020.MSk.2

(akta kontroli str. 1392-1450, 1804-2097, 2214-2253)

4.5.–4.6. W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) Dyrektor RDOŚ zwracał się corocznie do ARMiR o udzielenie informacji na temat działań jakie podejmował odnośnie do przekształceń TUZ. W okresie objętym kontrolą RDOŚ nie otrzymywał odpowiedzi z ARMiR, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1612-1646)

4.7. W województwie małopolskim nie występowały przypadki, w których na obszarach Natura 2000 były obszary leśne bez ustanowionych PUL i jednocześnie bez PZO.

(akta kontroli str. 1606, 1701-1702)

4.8. RDOŚ koordynował funkcjonowanie obszarów Natura 2000 za pomocą ogólnopolskiego SZOP. Dostęp do bazy mieli pracownicy RDOŚ, którzy w ramach swoich obowiązków wykonywali działania związane z funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000. SZOP zawierał trzy moduły:

- moduł *Dokumenty*, do którego były wpisywane i gromadzone aktualne i archiwalne dokumenty planistyczne (również PUL z zakresem PZO);
- moduł *Planowanie*, w którym przypisywane były zadania do realizacji oraz źródła ich finansowania;
- moduł *Obszary*, zakładka *Nadzór nad obszarem*, w podzakładce *realizacja zadań/zadania własne*, uzupełniając wszelkie wskazane tam informacje.

Ponadto w SZOP zawarte były m.in. zakładki dotyczące: rezerwatów przyrody, SDF, przedmiotów ochrony oraz możliwych zagrożeń w obrębie obszarów.

Zadania w zakresie poprawy funkcjonowania zarówno zgłoszone przez podmioty zewnętrzne, jak i te stwierdzone przez pracowników RDOŚ, wpisywane były jako zadania własne i zamieszczane były w harmonogramie.

(akta kontroli str. 508-526, 1175-1202)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że w ramach koordynowania funkcjonowania obszarów Natura 2000 do SZOP są również wpisywane dane otrzymane od podmiotów zewnętrznych (organów, instytucji, organizacji pozarządowych) nadsyłane do RDOŚ z własnej inicjatywy lub przekazane w związku z pismami inicjującymi RDOŚ. Po uzyskaniu danych i ich analizie, dane te – jak wyjaśnił Dyrektor RDOŚ – były wpisywane do systemu SZOP. Na tej podstawie następował przegląd i podsumowanie zadań z ubiegłego roku oraz wykonywana była ewentualna korekta w zadaniach zaplanowanych na rok bieżący i lata przyszłe.

(akta kontroli str. 1359-1527, 1606-1608)

W ramach działań koordynacyjnych, GDOŚ¹¹⁴ zobowiązał RDOŚ w związku z obowiązkiem raportowania danych przyrodniczych zgodnie z art. 17 dyrektywy siedliskowej i art. 12 dyrektywy ptasiej oraz potrzebą przekazania informacji o zagrożeniach wskazanych w dokumentach planistycznych i podjętych działaniach ochronnych do zbierania i wprowadzania danych związanych z realizacją dokumentów planistycznych przez parki narodowe. W marcu 2024 r. RDOŚ przekazał do parków narodowych: Ojcowskiego, Gorczańskiego, Pienińskiego, Tatrzańskiego i Babiogórskiego formularze do zbierania danych z prośbą o ich uzupełnienie i w kwietniu 2024 r. otrzymał informacje, o które się zwracał.

(akta kontroli str. 1668-1700)

¹¹⁴ Pismo znak: OP.631.8.2024.APg z 25 marca 2024 r.

Jak wyjaśnił Dyrektor RDOŚ, otrzymane zestawienia zostały następnie przeanalizowane, a potrzebne zapisy wprowadzone do bazy. RDOŚ mając na uwadze *Wytyczne GDOŚ w zakresie aktualizacji informacji dotyczących obszarów Natura 2000* oraz obowiązek koordynacji obszarów Natura 2000, współpracował z dyrektorami parków narodowych w kwestii weryfikacji SDF (np. dla obszarów Natura 2000: Ostoja Gorczańska, Gorce, Dolina Prądnika, Tatry) poprzez robocze kontakty pracowników RDOŚ i parków narodowych oraz udostępnianie informacji i opiniowanie wniosków.

(akta kontroli str. 1607-1608)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie objętym kontrolą RDOŚ nieskutecznie zwracał się do ARMiR o informacje dotyczące przekształceń TUZ na obszarach Natura 2000, ponieważ nie monitorował ARMiR w celu wyegzekwowania odpowiedzi na przesyłane przez siebie pisma.

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że w opinii RDOŚ, ARiMR w sytuacji powzięcia informacji o zniszczeniu siedliska powinna podjąć działania, w tym poinformować RDOŚ o zaistniałej sytuacji. Dyrektor wyjaśnił, że RDOŚ w całym okresie swojej działalności nie otrzymała informacji od ARiMR co do ewentualnego przekształcania TUZ cennego, będącego przedmiotem ochrony w danym obszarze Natura 2000 (jego zaorania, zalesienia czy dewastacji).

Dyrektor wyjaśnił także, że GDOŚ zawarł z ARMiR porozumienia (w 2012 r. oraz w 2023 r.), w których określono obowiązki przekazywania informacji zarówno przez ARMiR jak i GDOŚ. Szczególnie w porozumieniu zawartym 7 grudnia 2023 r. zwrócono uwagę na obowiązek stosowania normy GAEC 9: Zakaz przekształcania lub orania trwałych użytków zielonych wyznaczonych jako trwałe użytki zielone wrażliwe wrażliwie pod względem środowiskowym na obszarach Natura 2000.

Ponadto Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że *na terenie obszarów Natura 2000 użytkowane rolniczo są zarówno trwałe użytki zielone (na których nie stwierdzono występowania siedliska przyrodniczego), cenne trwałe użytki zielone, jak również obszary przyrodnicze. W związku z powyższym do ARMiR nie wpływają wnioski o zgodę na zaoranie gruntów z występującymi cennymi siedliskami – i odnosi się to zarówno do TUZ- jak i do obszarów przyrodniczych. Bezprawne zaoranie siedliska byłoby równoznaczne z nałożeniem sankcji na beneficjenta, który na utrzymanie cennych TUZ otrzymywał wsparcie finansowe w ramach PROW. (...) RDOŚ – zgodnie z obowiązującym prawem – nie ma obowiązku pozyskiwać od ARMiR informacji co do funkcjonowania TUZ na terenie Małopolski – kontrola bowiem TUZ – nie leży w kompetencjach RDOŚ. Natomiast ARMiR powinien przestrzegać obowiązujących przepisów prawa – art. 33 i art. 36 uop, rozporządzeń wyznaczających dane obszary Natura 2000 i aktów ustanawiających dokumenty planistyczne dla tych obszarów. W opinii RDOŚ ARMiR w chwili podjęcia informacji o zniszczeniu siedliska powinna podjąć działania i poinformować RDOŚ o zaistniałej sytuacji jako organ koordynujący funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na danym terenie (art. 32 ust. 3 uop).*

(akta kontroli str. 1359-1527, 1604-1605, 1609-1611)

2. W jednym przypadku (z dziewięciu badanych), dotyczącym siedliska 7230 *Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk* usytuowanego w obszarze Natura 2000 Podkowce w Szczawnicy (PLH120037),

w latach 2019-2024 nie prowadzono monitoringu, który był wymagany zgodnie z metodyką GIOŚ, tj. co 4 lata.

(akta kontroli str. 1703-1711)

Dyrektor RDOŚ wyjaśnił, że przedmiot ochrony do obszaru Natura 2000 w Szczawnicy – 7230 *Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk* został dodany już po opracowaniu Zarządzenia z 12 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Podkowce w Szczawnicy PLH 120037. Zapisy dotyczące monitoringu tego siedliska wprowadzono do PZO dla tego obszaru zarządzeniem z 8 czerwca 2018 r. zmieniającym Zarządzenie w sprawie ustanowienia PZO. RDOŚ nie zrealizowała przypisanego od 2018 r. monitoringu dla siedliska 7230 z uwagi na brak wystarczających zasobów kadrowych oraz źródeł finansowania na zrealizowanie wszystkich działań zapisanych w dokumentach planistycznych dla obszarów Natura 2000. Według szacunków z 2022 r. – jak wyjaśnił Dyrektor – realizacja wszystkich zadań kosztowałaby ok. 300 mln zł w okresie 5 lat., a w kolejnych latach wymagałaby stałych nakładów w wysokości 20 mln zł. rocznie. Oznacza to konieczność priorytetyzacji działań wynikających z zapisów PZO dla małopolskich obszarów Natura 2000 i wyboru do realizacji tylko ograniczonego zakresu zadań. W treści wyjaśnień Dyrektor podał, że RDOŚ zawarła porozumienie z Państwowym Biurem Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej¹¹⁵ w ramach realizacji projektu, którego celem jest m.in. badanie i ocena stanu terenów podmokłych i torfowiskowych, w ramach którego BULiGL przeprowadzi inwentaryzację z oceną stanu dla części siedlisk zależnych od wód w Małopolsce – w tym na młakach zlokalizowanych w obszarze Natura 2000 Podkowce w Szczawnicy. Dyrektor wyjaśnił, że RDOŚ nie zna jeszcze dokładnej daty przeprowadzenia badań terenowych, a zgodnie z harmonogramem BULiGL, działanie to powinno zostać zrealizowane najpóźniej w 2028 r.

(akta kontroli str. 1767-1769)

W listopadzie 2023 r. pomiędzy RDOŚ a BULiGL zostało zawarte porozumienie w celu realizacji projektu „Odtworzenie oraz zachowanie obszarów bagiennych, torfowisk i terenów podmokłych na obszarach Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury (LIFE21PE/PL/069640) finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu LIFE oraz współfinansowanego przez NFOŚiGW, którego liderem jest BULiGL, a współkonsorcjantami: GDOŚ oraz Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie („projekt WETLANDS GREEN LIFE”). Przedmiotem porozumienia było ustalenie zasad współpracy pomiędzy BULiGL a RDOŚ. Strony ustaliły m.in., iż działania ochronne na płatach siedlisk objętych projektem WETLANDS będą realizowane sukcesywnie w kolejnych latach trwania tego projektu, w oparciu o wyniki prac terenowych.

(akta kontroli str. 1712-1716)

**OCENA
CZĄSTKOWA**

W latach 2019-2024 (30 czerwca 2024 r.) W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) do zadań Dyrektora RDOŚ należało sprawowanie nadzoru nad całością lub częścią 94 z 98 obszarów Natura 2000 znajdujących się na terenie województwa małopolskiego. Analiza wykazała, że w siedmiu zbadanych przypadkach RDOŚ wykonywał wszystkie działania ochronne wynikające z zapisów w PZO.

Dyrektor RDOŚ sprawował nadzór nad obszarami Natura 2000 na podstawie ustanowionych PZO. W trzech przypadkach, dla których nie opracowano PZO,

¹¹⁵ Dalej: BULiGL.

realizował nadzór na podstawie innych dokumentów, w tym m.in. ekspertyz wykonanych na potrzeby ochrony siedlisk i przedmiotów ochrony. Zauważyć, że w przypadku nieustanowienia na trzech obszarach PZO RDOŚ podejmował udokumentowane działania w szczególności polegające m.in. na utrzymaniu bezpiecznych wlotów dla gatunku podkowiec mały na strych dawnej szkoły w Wojkowej, sprzątanie guana w kościele w Leluchowie, zabezpieczenie oświetlenia strychu w kościele w Wierchomli czy zapobieganie rozprzestrzenianiu się niecierpka drobnokwiatowego. Realizował także nadzór przyrodniczy, w tym nadzór chiropterologiczny nad właściwym, zgodnym z wymaganiami nietoperzy przebiegiem wszystkich prac z zakresu czynnych działań ochronnych.

W przypadku jednego siedliska (z 9 badanych) nie był prowadzony monitoring i dotyczyło to przedmiotu ochrony do obszaru Natura 2000 w Szczawnicy – 7230 *Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk*.

W latach 2019-2024 (do 30 czerwca 2024 r.) Dyrektor RDOŚ nie podjął skutecznych działań w celu uzyskania informacji od ARiMR w sprawach związanych z działaniami prowadzonymi na obszarach Natura 2000, w tym m.in. w związku z ewentualnymi przekształceniami TUZ na obszarach Natura 2000 użytkowanych rolniczo.

Dyrektor RDOŚ zgodnie z art. 32 ust. 3 uop koordynował funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na terenie Małopolski wykorzystując do tego celu SZOP.

III. Uwagi i wnioski.

- Uwagi Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że niepoinformowanie GDOŚ o konieczności utworzenia obszaru Natura 2000 dla Jaskini Oblica stanowiącej siedlisko gatunku nocka orzęsionego, było jedną z przyczyn sformułowania naruszenia 2137/2019 KE. Może to świadczyć o niekompletności stosowanych w RDOŚ procedur postępowania przy zgłaszaniu, aktualizacji lub likwidacji obszarów Natura 2000, w szczególności przekazywania do GDOŚ informacji inicjujących takie działania.
- Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:
1. Opracowanie i ustanowienie PZO dla trzech obszarów: Ostoja Gorczańska – obszar został wyznaczony przez KE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 19 marca 2008 r.; Ostoja Popradzka obszar został wyznaczony przez KE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 19 marca 2008 r.; Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego –obszar został wyznaczony przez KE jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty 13 lutego 2009 r.
 2. Wprowadzenie mechanizmów zapewniających ustanawianie celów i środków ochronnych na obszarach siedliskowych najpóźniej w terminie do 6 lat od zatwierdzenia przez KE terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty, a także ustanawianie celów i środków ochronnych na obszarach ptasich najpóźniej w dacie ich klasyfikacji.
 3. Ustanowienie nazw mierników w planie działalności adekwatnie do zakresu zadań dyrektora regionalnego.
 4. Podejmowanie działań mających na celu skuteczne pozyskiwanie informacji z ARMiR w sprawie przekształceń TUZ.
 5. Opublikowanie w BIP pełnych oświadczeń o stanie kontroli zarządczej.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 14 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, 20 lutego 2025 r.

Kontrolerzy

Wioletta Zajac
specjalista kontroli państwowej

/-/

p.o. Wicedyrektor Delegatury
Jacek Stankiewicz

/-/

Zmian w wystąpieniu dokonał:
Janusz Klimek
Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Krakowie

/podpisano elektronicznie/